

APPELL

Nr. 4/2024

Utgitt av: Norsk Folkehjelp • www.folkehjelp.no

Vinteren truer i Libanon

Side 6

Thapelo Muhapi:
Med livet som innsats

Side 12

Sanitetsungdom i Oslo

Side 18

Tema:

Nedrustning i en mørk verden

Side 18-31

APPELL

Tidligere Melding, Helse, Helse Miljø
Trivsel, Norsk Folkehjelp og Magasinet
Norsk Folkehjelp

Utgiver: Norsk Folkehjelp
Nr. 4, 2024. Årgang 84

Postadresse:
Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:
Norsk Folkehjelp
Stortorvet 10, Oslo

Telefon: 22 03 77 00

Internett: www.folkehjelp.no

Redaktør: Torunn Aaslund
E-post: taa@npaid.org

Medarbeidere dette nummer:
Iman Mousa Daraldik, Hilda Klaveness,
Helle Berggrav Hanssen, Per Rane-
stad, Sissel Fantoft, Ellen Jarli,
Ida Kroksæter, Rasmus Weschke,
Morten Ødegaard, Håkon Ødegaard,
Werner Anderson

Grafisk utforming: LO Media
Trykk: Ålgård Offset AS, Ålgård
Opplag: 30 262

ISSN 0804-7758

Annonsekontakt:
Arild Halsne, tlf.: 915 90 578
E-post: arild@hrme.no

Redaksjon avsluttet: 29. november

Signerte artikler gir ikke nødvendigvis
uttrykk for Norsk Folkehjelps syn.

Ønsker du å bli medlem? Kontakt oss
på telefon 22 03 77 00, eller besøk
oss på www.folkehjelp.no

Norsk Folkehjelp

F Fagpressen
Opplagskontrollert

LEDER

Nedrustning i revers

Mange føler at verden har blitt et mørkere sted. Krigen har kommet nærmere, autoritære krefter vinner terreng og folkeretten er under press.

Det er i dårlige tider våre idealer blir testet, og ikke minst krigen i Midtøsten utfordrer folkeretten på måter vi tidligere ikke har kunnet forestille oss. Det har ført til at mange mister troen på det internasjonale samarbeidet.

Norsk Folkehjelp har gjennom flere tiår vært en sentral pådriver i det internasjonale nedrustningsarbeidet. Ved hjelp av viktige erfaringer fra vårt arbeid på bakken, som mine- og eksplosivrydding og tilstedeværelse i krigsrammede områder, har Norsk Folkehjelps engasjement hatt avgjørende betydning for å få på plass forbudet mot landminer fra 1997, klasevåpenforbudet fra 2008 og atomvåpenforbudet fra 2017.

Kampanjene for forbudene mot landminer og atomvåpen fikk Nobels fredspris. I desember skal igjen en partner i kampen mot atomvåpen – den japanske organisasjonen for ofre og overlevende etter Hiroshima og Nagasaki, Nihon Hidankyō – hedres med dette årets fredspris.

De internasjonale nedrustningsavtalene er imidlertid under press fra flere hold. Både Russland og Ukraina har brukt landminer og klasevåpen i krigen, og USA har, til store protester, forsynt Ukraina med klasevåpen ved flere anledninger. I sommer vakte det stor oppsikt da Litauen, som første statspart noensinne, besluttet å trekke seg fra Klasekonvensjonen. Nå har president Biden nettopp annonsert at USA vil levere antipersonellminer til Ukraina. For Ukrainas del vil det innebære et grovt brudd med minekonvensjonen.

Norsk Folkehjelp vil aldri gi opp kampen for humanitær nedrustning. I disse dager pågår det en viktig statsparts-konferanse for landmineforbudet i Kam-bodsja, der stater og sivilsamfunn møtes for å oppsummere fremgang og planlegge veien videre frem til neste møte om fem år. Her stiller Norsk Folkehjelp med erfarne fagfolk som taler sivilbefolkningens sak. Mange av dem kommer fra minerammede samfunn, og har selv erfart hvordan disse våpnene dreper og lemlester. Målet er å påvirke deltakerlandene til å opprettholde og øke innsatsen for en minefri verden.

På samme måte fortsetter Norsk Folkehjelp arbeidet for å styrke klase- og atomvåpenforbudet. Og vi krever at Israel, Russland, Ukraina og alle andre parter i krig og konflikt følger folkeretten og at resten av verden verner om, og sanksjonerer brudd, på den.

Torunn Aaslund
Torunn Aaslund
Redaktør

INNHOOLD

FØLG NORSK FOLKEHJELP

TEMA: Nedrustning i en mørk verden. FOTO: LUDVIG GUNDERSEN

06

08

12

14

AKTUELT

- 04** Lærer sivile i Gaza å beskytte seg
- 06** Vinteren truer i Libanon
- 08** Chile og Norge – solidaritet med hvem?
- 12** Med livet som innsats
- 14** Homofobi i Guds navn
- 16** Ungdom med stort hjerte for å hjelpe andre

TEMA: NEDRUSTNING I EN MØRK VERDEN

- 18** Kampen for en bedre organisert verden
- 20** Våpensystemene som kan endre verden
- 22** Svekker atomvåpentabu
- 24** Nihon Hidankyō: Årets fredsprisvinner
- 26** På jobb for barnas framtid
- 30** En stolt nordmann i sitt andre hjemland
- 32** Folkets miljøkonferanse

FASTE ANNONSER

- 33** Støtteannonser
- 34** Støtteannonser fra lokale klubber og foreninger
- 35** Hovedsamarbeidspartnere og regionskontorer

FORSIDEBILDE:

Kvinnelig minerydder med minehund bidrar til å fjerne farlige eksplosiver for sivile i et av verdens mest minerammede land, Ukraina.

Foto: Sean Sutton

Lærer sivile i Gaza å be

I januar 2024 jamna Israel det einaste University of Palestine i Gaza med jorda. Fleire av studentane som studerte der, deltar no aktivt i frivillig arbeid, som Mohammed Abu Rabee [25] frå Deir al-Balah. Han har engasjert seg i å hjelpe folk i nærmiljøet sitt og vise kva folk sjølv kan bidra med i krisetider.

IMAN MOUSA DARALDIK [tekst]
REFORM FOUNDATION [foto]

Berre ei veke etter at krigen starta i oktober 2023, begynte Mohammed å jobbe for programmet *Sivilt vern og beredskap* [CPP] gjennom Norsk Folkehjelp sin partnerorganisasjon REFORM Foundation. Han arbeider med psykososial støtte til barn, og bruker gjerne kreative metodar som å ta på seg kløvnedrakt og fortelje historier.

– Barn må bli høyrte og sett. Det er viktig å gi barn ei stemme i vanskelege tider, understrekar han.

HEILT LIVSVIKTIG RISIKOOPPLÆRING. Mohammed, som studerer internasjonal rett, opplever at det er eit stort behov for opplæring i beredskap og vern i heile Gaza, og spesielt i område som ofte blir ramma av åtak, som aust i Deir al-Balah og i Khan Younis.

– Da vi arrangerte eit arbeidsseminar om evakueringsplanar og naudutstyr i ein leir for fordrivne i Deir al-Balah, avbraut ei kvinne oss for å ringe mannen sin. Han kom umiddelbart for å delta og ta notat.

Mohammed understrekar kor viktig det er for samfunnet å få tilgang til informasjon for

UNIVERSITETET RASERT: Mohammed Abu Rabee studerte tidlegare internasjonal rett ved University of Palestine i Gaza som no er jamna med jorda av Israel. No jobbar han frivillig for REFORM Foundation.

å forstå risikoen og korleis dei best kan beskytte seg og familiene sine.

– Og ikkje minst barna som har levd med krigen i over eitt år, treng desperat å få hjelp til å meistre utryggleik og traume. Her er doketeater og visuelt materiell nyttig for å engasjere barna, seier han.

Han er overtydd om at slike seminar kan

styrke fellesskapet og gjere folk betre rusta til å meistre kriser.

– Gjennom bevisstgjerjing har mange no fått kunnskap om tryggleik og korleis dei kan verne seg i denne endelause krigen, seier han, og strekar under at dette er avgjerande i ein situasjon der eksplosive restar utgjør eit stort trugsmål som lurar overalt.

skytt seg

IDENTITET: For lyad Dawoud har det å hjelpe andre vorte ein del av identiteten hans.

JUSSTUDENT: Lyad Dawoud studerte også ved University of Palestine i Gaza før han engasjerte seg i REFORM Foundation.

BESKYTTELSE: Mohammed Abu Rabee lærer sivilbefolkninga korleis dei kan beskytte seg og familiare sine mot krigen.

UTFORDRINGAR I ARBEIDET. Sjølv om dei ser mange positive resultat av arbeidet sitt, står Mohammed og dei andre i REFORM Foundation også overfor betydelege utfordringar.

– Det er ressursmangel på grunn av stengde marknader, og det at det er så vanskeleg å bevege seg rundt, gjer arbeidet vårt veldig farleg, forklarar han. – Vi jobbar bokstaveleg tala under eld, legg han til.

Skyhøge transportkostnader og manglande motivasjon som kan oppstå etter dag ut og dag inn med krig og øydeleggingar, er

ytterlegare hindringar i arbeidet. Utfordringane i Gaza er langt større enn nokon kan førestille seg, men Mohammed er sikker på at auka bevisstheit om beredskap og verne-tiltak kan redusere skadar og redde liv.

– Og gjennom å styrke fellesskapet kan folk finne tryggleik sjølv under dei mest utfordrande tilhøva, seier han.

MANGE ØNSKER Å BIDRA. Lyad Dawoud, ein 24 år gammal jusstudent frå Qalqiliya, har dei siste to åra vore aktiv i REFORM Foundation. Det siste året han har drive med opplæring i beredskap og korleis sivile kan verne seg i konflikt. Heilt sidan han var ung, har lyad vore driven av eit ønske om å bidra i frivillig arbeid. Og engasjementet har gitt han verdifulle erfaringar og sjansen til å dele viktig kunnskap med lokalsamfunnet.

– Å hjelpe andre har vorte ein del av identiteten min, seier han.

Lyad lærer opp skoleelevar og morsgrupper. Han har sett at det er eit enormt behov for denne kunnskapen, og jobbar hardt for å kunne gi opplæring til så mange som mogleg.

– Da eg starta, mangla omtrent 40 prosent i målgruppa kunnskap om konfliktberedskap,

forklarer han. – Men etter å ha fullført opplæringa, har no 85 prosent i målgruppa tileigna seg kunnskap i beredskap og korleis dei skal verne seg. Dette viser kor viktig denne opplæringa er.

EI STØTTE FOR FAMILIEN. I ei tid med så mykje liding er det viktig å støtte dei som jobbar for å lindre naud og bygge eit meir motstandskraftig samfunn. Familien til Lyad stoler på at han med sin kunnskap kan halde dei trygge. Dette vart spesielt tydeleg da et bustadområde i nærleiken nyleg vart bomba.

– Ei mor kontakta meg og takka for opplæringa ho hadde fått. Takka vere den hadde familien hennes flytta seg til eit trygt område i huset, der dei hadde lagra nødvendige forsyningar, fortel han.

Mohammed og lyad er takksame for alle som ser og støttar folket i Gaza. Dei håpar at verneprogrammet held fram, at det snart blir fred, og at alle får nytte dei rettane dei har etter internasjonal lov.

Den frivillige innsatsen til dei tidlegare studentane er eit lys i mørket, og engasjementet deira for å hjelpe andre bør vere ein inspirasjon for oss alle.

Vinteren truer i Libanon

Ikke siden krigen i 2006 har konfliktnivået i Libanon vært så høyt som den siste måneden, tirsdag kveld 26. november inngikk partene en våpenhvile. Likevel vil landet møte betydelige utfordringer i tiden fremover. De nøyaktige tallene for internt fordrevne varierer, men det anslås at rundt én million mennesker har vært på flukt. Halvparten av dem er barn.

HILDA KLAVENESS (tekst)
INITIATE (foto)

Libanon har lenge slitt økonomisk på grunn av regjeringens vanstyre og følgene av koronapandemien. I tillegg har krigen i Ukraina forverret situasjonen, og i dag er landet ikke i nærheten av å håndtere krisen det befinner seg i.

Tidligere var Libanon et populært sted for turister med sitt varierte klima – fra lunt og varmt vær langs kysten til snødekte fjell i innlandet om vinteren. Fjellene i nord, som ofte var fylt av skiglade turister, er nå inntatt av folk som måtte reise i sommerklærne de sto og gikk i da de måtte flykte. De har få muligheter til å beskytte seg mot vinteren og den bitende kulda som er rett rundt hjørnet.

– Kulda vil føre til enorme problemer for befolkningen. Mange har flyktet til skoler og hus som ikke er rustet for vinteren, sier Tarek Moneim, daglig leder av Norsk Folkehjelps partnerorganisasjonen Initiate.

INNSATS FOR BARN OG UNGE. Ungdomsorganisasjonene Initiate startet som en respons på den syriske flyktningkrisen som oppstod i 2011 da de palestinske flyktningleirene i Libanon fikk mange nyankomne flyktninger fra krigen i Syria.

Organisasjonen vokste raskt og spredte seg til over hundre steder rundt omkring i landet. Gjennom lek og underholdning fikk barna sosiale ferdigheter og ble kjent med temaer som inkludering, menneskerettigheter, demokrati og likestilling.

For Initiate er det viktig at ungdommene får være med i alle organisasjonens aktiviteter, og at de samtidig blir gitt ansvar som bygger dem opp til å bli viktige pilarer i samfunnet.

FRED: Som far til to barn og flyktning fra Palestina ønsker Tarek Moneim en langvarig fred, som kan bringe livet tilbake til Libanon.

SNART VINTER: Moneim er bekymret for de internt fordrevne uten et hjem å dra tilbake til. Det er forventet minusgrader til vinteren og han håper det internasjonale samfunnet kan bistå organisasjonene som står på for lokalsamfunnet.

Det er også et mål å gi de unge økonomisk frihet, noe som gjør at de ikke i like stor grad lar seg påvirke negativt politisk. Denne selvstendigheten gir dem en bedre mulighet til å delta og forme samfunnet rundt seg. Men dette var situasjonen før bombingene startet.

GÅR EN KALD TID I MØTE. Da Israel startet bombingene sør i Libanon ble hovedkontoret til Initiate truffet, og de kunne ikke lenger operere fra basen sin. 80 prosent av de som jobbet i organisasjonen måtte flykte. Det var et stort sjokk, men på bare to dager – med hjelp fra Norsk Folkehjelp – klarte de å omstille seg og starte med nødhjelp til dem som hadde behov. 1230 mennesker fikk mat på grunn av den raske mobiliseringen.

– Vi har et ordtak i organisasjonen: «Har

DYRKER MAT: Initiate støtter bønder som kan bidra til en fast inntekt til familien og matsikkerhet til lokalsamfunnet.

BESKYTTELSE: Kort tid etter at konflikten brøt ut mobiliserte organisasjonen opplæring av frivillige til å lære andre frivillige om beskyttelse under bombing. På den måten får de spredt livsviktig informasjon bredt.

FRIVILLIGE: Til tross for at de selv måtte flykte fra bombene hjalp frivillige til for å gi mat til lokalbefolkningen.

du en ekstra skje i huset, finnes det en familie som har bruk for den», sier Tarek Moneim.

I tiden etter bombingene har Initiate hjulpet flyktningene med psykososial støtte og gitt opplæring i hvordan de best beskytter seg når bombene faller. Men for å beskytte seg

mot vinteren, er det helt elementære behov som dekkes.

– Vi har begynt å sette sammen pakker med varme tepper, klær og andre hjelpemidler som kan bidra til å holde kulden ute, men behovet er stort og flyktningene trenger mer

støtte, sier Moneim, som har en soleklar mening om hva som må til:

– Det eneste som hjelper er en langvarig fred, avslutter Moneim.

VANNKRAFT: Statkraft bygger vannkraftverk i Pilmaiquén uten at det berarte Mapuche-folket er konsultert.

FOTO: RODRIGO ABD / NTB

Chile og Norge – solidaritet med hvem

Etter kuppet i Chile i 1973 kom solidaritetsbevegelsen og fagbevegelsen i Norge raskt i gang med forsvar av menneskerettigheter og støtte til fagforeningsledere og partier. Norsk Folkehjelp utvidet sin virksomhet i 1985, og hadde sitt Sør-Amerika-kontor i Santiago fra 1990 til 1998. Programmet ble avsluttet i 2018, men Norsk Folkehjelp følger stadig med på utviklingen i landet.

PER RANESTAD [tekst]

Norge og Chile har hatt nære forbindelser i mer enn femti år. Venstresiden i hele verden fulgte utviklingen under president Allende i perioden 1970–73. Han var valgt på et sosialistisk program med radikale reformer for å overføre makt fra utenlandske interesser og overklassen til demokratisk styring og en mer sosialt rettferdig fordeling av inntektene.

Men denne politikken angrep privilegiene til overklassen og USA, som stoppet utviklingen med et blodig militærkupp. Under Pinochet ble partier og folkelige organisasjoner rammet av forbud, fengslinger, drap og forsvinninger, og mange måtte flykte. Derfor ble forsvar av menneskerettigheter og fagforeningsledere i Chile den naturlige starten på solidaritetsarbeidet i Latin-Amerika.

Diktaturet i Chile la også forholdene til rette for en nyliberalistisk økonomisk revolusjon ved å la markedskreftene få fritt spillerom. Solidaritetsarbeidet tok opp i seg folks kamp for overlevelse og sosial rettferdighet. ►

HISTORISK

MAPUCHE-FOLKET. Mapuche-folket har alltid vært vanskelig å kontrollere utenfra. Inkane klarte ikke å overvinne dem, heller ikke spanjolene. Mapuchene har sine egne desentraliserte organisasjoner – ikke én samlende organisasjonsstruktur som ville gitt angriperne rask kontroll over hele området deres ved å erobre ledelsen.

Under diktaturet på 80-tallet støttet Folkehjelpe aktivitetene til lokale sivilsamfunnsorganisasjoner og kirken i mapuchenes lokalsamfunn. Senere støttet vi kystområdets mapucher, som gjennom sitt nettverk Identidad Lafkenche kjempet fram en lov som anerkjente deres rettigheter og egne forvaltningsområder langs kysten. Lafkencheloven ble vedtatt i 2008.

SNPOWER KJØPER VANNRETTIGHETER.

SNPower var et norsk statlig selskap eid av Statkraft og Norfund. I 2006 kjøpte SNPower vannrettigheter i Panguipulli i Sør-Chile for å etablere elvekraftverket Trayenko. De møtte motstand fra lokale mapuche-samfunn som ikke var interessert i å gå inn i en dialog om planer de ikke hadde gitt sitt samtykke til, og som de aldri var blitt informert eller konsultert om, slik internasjonale standarder krever.

Norsk Folkehjelp ble gjort oppmerksom på prosjektet, og kontaktet selskapet i Oslo og i Santiago for å meddele at en dialog ikke ville være mulig uten at selskapet tilbakeførte vannrettighetene til lokalsamfunnet. På den tiden var Michelle Bachelet president i Chile. Hun hadde lovet å ratifisere ILO 169 om urfolks rettigheter og å foreslå lover som sikrer urfolks land og vannrettigheter.

FAKTA

- Etter kuppet i Chile i 1973 kom solidaritetsbevegelsen og fagbevegelsen i Norge raskt i gang med forsvar av menneskerettigheter og støtte til fagforeningsledere og partier.
- Norsk Folkehjelp utvidet sin virksomhet i 1985, og hadde sitt Sør-Amerika-kontor i Santiago fra 1990 til 1998.
- Programmet ble avsluttet i 2018, men Norsk Folkehjelp følger stadig med på utviklingen i landet.

OLAFO 1: Norsk Folkehjelps arbeid under diktaturet og i de første årene med demokratisering omfattet støtte til organisering, sosiale tiltak og økonomiske prosjekter i kullgruvedistriktet. Kystfiskere fikk støtte til bygging av båter, her under sjøsetting av Olafo I. FOTO: NORSK FOLKEHJELP

HENVENDELSE TIL NORSK UD. I et brev til Utenriksdepartementet i mai 2007 ba Norsk Folkehjelp den norske regjeringen om å støtte Bachelets arbeid med å innfri sine løfter ved å bidra til at norske næringslivsinteresser – særlig statseide selskaper som Statkraft – ikke opererer i strid med ILOs konvensjoner. I sitt svar nøyde Utenriksdepartementet seg til å påpeke at norske selskaper må forholde seg til chilensk lovgiving, og at Norge «på generelt grunnlag oppfordrer norske bedrifter til å forholde seg til ILOs konvensjon om urfolks rettigheter».

Verken Norsk Folkehjelp eller andre organisasjoner nådde fram overfor SNPower. Konflikten med mapuche-bygdene fortsatte i fire år før selskapet i 2010 valgte å trekke seg fra prosjektet med store økonomiske tap.

STATKRAFT OG PILMAIQUÉN. Men snart var Statkraft i gang igjen. I 2015 kjøpte selskapet et kraftverk som i 2012 hadde blitt startet opp i Pilmaiquén-vassdraget, samt konsesjoner på to nye anlegg lenger nede i elva, kalt Osorno og Los Lagos. Statkraft visste at prosjektene møtte motstand i berørte mapuche-bygder

Likevel kjøpte Statkraft prosjektpakken av Pinochets tidligere finansminister, Hernán

Büchi. I 1980 privatiserte han vannkraften i landet, og nå var han eier av prosjektene i Pilmaiquén. Prosjektene ligger i Lof Mapu Máfil, et område på 47 000 hektar som mapuche-bygder i flere år har krevd at staten tilbakefører som en del av deres forfedres territorier. Siden 2011 hadde mapuche-samfunn organisert i Ayulla Rewe del Ngen Mapu Kintuantu gjort motstand for å forsvare seremonistedet Ngen Mapu Kintuante mot vannkraftutbyggingen. Myndighetene svarte med kriminalisering, fengsling og trakassering av aksjonistene.

SPLITT OG HERSK FRAMFOR FORHÅNDS-SAMTYKKE.

Statkraft visste at mapuche-samfunnene ikke var konsultert for «informert forhåndssamtykke gitt på fritt grunnlag», slik ILO foreskriver, selv om Chile hadde ratifisert urfolkskonvensjonen like etter at staten hadde gitt byggetillatelse i 2007.

I 2016 tok Norsk Folkehjelp nok en gang kontakt med Statkraft. Men heller ikke denne gangen ble rådene fulgt. Framfor å vente på at en korrekt konsultasjonsprosess ble gjennomført, hadde selskapet valgt å søke støtte i mapuche-samfunn der det var uenigheter. Statkraft kontaktet og bygget allianser med dem som var åpne for dialog om kraftutbygging, med løfter om utviklingsprosjekter.

STANS I UTBYGGINGEN. Motstanden mot utbygging som direkte rammer seremonistedet Kintuante ga resultater etter flere rettsomganger. Statkraft valgte derfor å legge bort Osorno-prosjektet og samtidig overføre Kintuante-stedet til samarbeidsvillige mapucher. Men overføringen ble stoppet av chilensk høyesterett i 2022 som ba det statlige urfolksdirektoratet om å organisere overføringen for å sikre at Kintuante blir åpen for alle.

Utbyggingen har i dag også stoppet opp av andre grunner. Los Lagos-prosjektet er stanset av arkeologiske funn. Myndighetene vil ha en konsultasjonsprosess i tråd med ILO 169 for å bestemme hvordan funnene skal håndteres, men prosessen er forsinket på grunn av uenigheter mellom mapuche-grupper som kjemper mot utbygging og grupper som støttes av Statkraft.

I tillegg har OECD tatt opp en klage mot Statkraft og motstanderne av utbyggingen og vil legge til rette for en dialog mellom Statkraft og mapuchene. I denne situasjonen valgte Statkraft i oktober å kjøre en politisk offensiv i mediene ved å kritisere de chilenske myndighetene for langvarige saksbehandling som står i motsetning til de gode forholdene utenlandske investeringer hadde tidligere.

HVOR STÅR NORGE? Hvor står Norge med sitt statlige selskap i Chile hvor en venstre-regjering får lite til i en nyliberal økonomi, og et urfolk som kjemper for rettigheter og territorier?

I april 2024 brukte Norge sin stemme i FN da den chilenske staten ble kritisert for maktmisbruk i forbindelse med antiterrorisme-loven og militariseringen av konflikten med urfolk. Norge ba myndighetene om å «forhindre overdreven maktbruk under politiaksjoner og sikre ansvarlighet på alle nivå for å unngå straffefrihet» og å forsterke «konsultasjonene med de berørte urfolkene for å oppnå deres frie, forhåndsinformerte samtykke i samsvar med ILO-konvensjon 169»

Ansvaret for iverksettelsen av ILO 169 ligger hos urfolk og hos staten, ikke hos næringslivet som skal respektere og anerkjenne rettigheter og handle deretter. Derfor burde norske myndigheter støtte chilenske myndigheter i å ta ansvaret og ikke la norske selskaper fylle roller og dialoger som er egnet til manipulering av og splid blant urfolk. Det

BESØK I OKTOBER 2024: Representanter for motstandere av Statkrafts utbygging, Juan Huichalaf Chaita og Jaime Guarda, viser Sonia Bustos, fra Latin-Amerikagruppene i Norge, og Per Ranestad Pilmaiquen-vassdraget. FOTO: PER RANESTAD

kan se ut som at norske myndigheter og Statkraft velger å to sine hender og overlate utfordringene til selskapet i Chile.

GJENKJENNELSE. Chiles myndigheter er hardt presset av næringslivets interesser, og bør få norsk støtte i arbeidet for å innfri sine løfter om bedre kontroll, sosial rettferdighet og respekt for urfolks rettigheter.

For over hundre år siden var Norge kapi-

talfattig, og rike land som England, Tyskland og Frankrike hadde ledig kapital som søkte industrimuligheter her. Nå er det Norge som har ledig kapital og søker investeringer i utlandet. Den statlige kapitalen er bygd opp med politiske styring og konsesjonslover, men ute i verden opererer den med mål om størst mulig fortjeneste.

Med livet som innsats

Medlemmer i Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon Abahlali baseMjondolo blir truet og drept på grunn av sitt arbeid for fattige beboere i Sør-Afrikas slumbyer. Generalsekretær Thapelo Mohapi har selv levd i skjul siden 2021. – Internasjonal solidaritet er vår beste beskyttelse, sier han.

ULIKHET: 30 år etter at apartheid offisielt ble avskaffet i Sør-Afrika, er landet rangert av Verdensbanken som det landet med mest ulikhet blant 164 av verdens land. Thapelo Mohapi er generalsekretær i slumboernes organisasjon Abahlali baseMjondolo som forsøker å hjelpe de som har aller minst i landet.

SISSEL FANTOFT [tekst]
ELLEN JARLI [foto]

Abahlali baseMjondolo er en selvstyrt, demokratisk og sosial bevegelse for fattige i Sør-Afrika grunnlagt i 2005, som i dag har mer enn 150 000 medlemmer i fire provinser.

Generalsekretær Thapelo Mohapi vokste selv opp i et slumområde utenfor Durban.

– Vi bodde i et falleferdig blikkskur, og i 2005 kom en velstående forretningsmann og ville kaste oss ut – han hevdet at han hadde kjøpt grunnen vi bodde på. Vi protesterte, og etter hvert var vi mange som gikk ut i gatene

og demonstrerte. Det ble starten for Abahlali baseMjondolo. Vi kjemper for rettferdighet, grunnleggende menneskerettigheter og retten til anstendige boliger for de neglisjerte, fattige og marginaliserte menneskene som bor i såkalte *shacks*, uformelle bosettinger med planke- og bølgeblikkskur, forteller han.

30 år etter at apartheid offisielt ble avskaffet i Sør-Afrika, preges landet av økonomisk krise og utbredt korrupsjon. I 2022 ble Sør-Afrika rangert av Verdensbanken som det landet med mest ulikhet blant 164 av verdens land. Forskjellsbehandling basert på hudfarge er den største pådriveren for ulikheten.

27. april hvert år feires Freedom Day i Sør-Afrika til minne om valget i 1994 hvor alle innbyggere over 18 år for første gang hadde stemmerett.

– Mange ofret sine egne rettigheter i kampen for et demokratisk Sør-Afrika, men friheten ble forrådt av lederskapet i ANC, som bare er interessert i å berike seg selv og sine familier. Det er de samme menneskene som undertrykkes i dag som ble undertrykt i apartheidtiden. Vi er ikke født fattige; vi er fattige fordi myndighetene ønsker at vi skal være det, fastslår Mohapi.

BRUTALE DRAP. Medlemmene i Abahlali baseMjondolo utsettes stadig for undertrykking, trusler, attentater, brutale utkastelser og politivold.

– Siden 2005 har vi begravd 25 medlemmer – bare i 2022 mistet vi fire aktivister. En ble drept av politiet, de tre andre ble drept av leiemordere. Vi har tatt myndighetene til retten flere ganger, men så langt er kun en lokal ANC-leder dømt til 15 års fengsel for et av leiemordene, sier Mohapi.

8. mars 2022 ble lederen av Abahlali baseMjondolo-lokalavdelingen i eKhenana, Ayanda Ngila (30), skutt og drept av en gruppe på fire menn som angivelig er knyttet til den lokale ANC-ledelsen.

– Tre timer tidligere hadde jeg et møte med ham, og etterpå dro han til eKhenana for å reparere et sprukket vannrør. Han visste at han var truet på livet, men dro likevel. Da jeg fikk beskjed om at han var drept, dro jeg rett dit. Det var et grusomt syn som møtte meg. Jeg så hans blodige og livløse kropp på bakken. Den dagen hadde han på seg en t-skjorte med påskriften «Det er bedre å dø for en idé som vil leve enn å leve for en idé som vil dø», forteller Mohapi.

TOMME LØFTER. Siden 2021 har Thapelo Mohapi selv levd i skjul.

– Jeg kan ikke gå ut når jeg vil, og må følge en streng sikkerhetsprotokoll. Det er en veldig tøff situasjon mentalt, fordi det jeg aller helst vil er å besøke menneskene vi representerer. Jeg er ingen kriminell, likevel er jeg tvunget til å leve i et hus omgitt av gjerder og sikkerhetsvakter, sier han.

Ifølge Abahlali baseMjondolo skyldes mange av angrepene på slumbyene at lokale myndigheter ønsker å selge jorda til private utbyggere for selv å profitere på salget.

– Det er grunnen til at menneskene som bor der kun er interessante for myndighetene når det nærmer seg valg. De kommer med tomme løfter for å sikre seg stemmer, og bryter løftene så snart valget er over, opplyser Mohapi.

Derfor jobber Abahlali baseMjondolo med å utbedre forholdene i de uformelle bosettingene uavhengig av myndighetene.

– Mange områder i Sør-Afrika er preget av fattigdom, arbeidsløshet og sult. Fattige har erfart at de ikke kan regne med hjelp fra myndighetene. Flere bosettinger har etablert samfunnshus, kyllingfarmer, biblioteker med solcellepaneler på taket, opplegg for vann og avløp, suppekjøkken og så videre. Disse prosjektene gjør det mulig for beboerne å jobbe og spise.

– Når folk har tilgang til vann, strøm, arbeid og mat, trenger de ikke lenger stole på at myndighetene vil skaffe dem det. Derfor har ANC mistet mye støtte i disse områdene. De har misbrukt sin makt og tatt vår støtte for gitt, og jeg tror det er mye av grunnen til at ANC ved valget i mai for første gang siden 1994 mistet flertallet i nasjonalforsamlingen, legger Mohapi til.

GLOBALT PRESS. Sør-Afrika styres nå av en koalisjonsregjering som består av sju partier med svært ulike politiske ståsteder.

– Partiene samarbeider ikke fordi de liker hverandre, men fordi de ønsker makt. Koalisjonen er en fordel for folket, fordi partiene holder hverandre i sjakk, slik at den utbredte korrupsjonen under ANC de siste 30 årene forhåpentligvis avsløres og reduseres, sier Mohapi.

Abahlali baseMjondolo har allerede begynt mobiliseringen mot lokalvalgene i 2026.

– Vi håper at ANCs makt også vil bli redusert lokalt. For første gang opplever vi nå at

LEVER I SKJUL: Medlemmene i Abahlali base-Mjondolo utsettes stadig for undertrykking, trusler, attentater, brutale utkastelser og politivold. Thapelo Mohapi må selv leve i skjul og syns det er en mental påkjenning å alltid måtte følge så strenge sikkerhetsrutiner.

lokale ordførere og andre myndighetspersoner tar kontakt med oss – det har aldri skjedd før.

I 2023 lanserte Amnesty International en global kampanje kalt Write for Rights, som krevde at politiet må ta trakasseringen og drapene på Abahlali baseMjondolo-aktivister på alvor, og upartisk, grundig og effektivt etterforske disse sakene. I løpet av seks måneder signerte mer enn 500 000 mennesker verden over oppropet, og sørafrikansk politi og myndigheter ble bombardert av brev. Thapelo Mohapi var selv med på å fronte kampanjen.

– Økende internasjonalt press og solidaritet med vår situasjon fungerer som en beskyttelse for det arbeidet våre aktivister gjør hver eneste dag. Jo flere som vet hvem vi er, hva vi kjemper for og støtter vår sak, jo vanskeligere blir det å stilne oss, sier han.

KJEMPER FOR KLIMARETTFERDIGHET. Norsk Folkehjelp sto sentralt i den norske støtten til frigjøringskampen i Sør-Afrika fra 1974, og var en av de aller første utenlandske organisasjonene som etablerte seg med eget kontor i landet i 1992, etter invitasjon fra ANC. Abahlali baseMjondolo har vært en partnerorganisasjon siden 2016, og i november 2022 inviterte Norsk Folkehjelps representanter Norges ambassadør til Sør-Afrika,

Gjermund Sæther, med på et besøk til eKhena-bosettingen.

– Det var første gang en så høyt profilert embetsperson besøkte en av Sør-Afrikas slumbyer. Vi har hatt en verdifull relasjon til Norsk Folkehjelp og arbeiderbevegelsen i Norge i mange år, derfor betydde dette besøket spesielt mye for oss. Det sendte en beskjed til sørafrikanske myndigheter om at hvis de fortsetter å forfølge og drepe våre medlemmer, vil det påvirke landets relasjon til Norge, forteller Mohapi.

I tillegg til å være generalsekretær, leder han også Abahlali baseMjondolos arbeid med klimarettferdighet.

– Vi jobber for bedre matsikkerhet gjennom etablering av kjøkkenhager slik at beboerne blir mer selvforsynte. Vi utdanner våre medlemmer i landbruk og biodiversitet, og vi installerer solceller i flere bosettinger slik at beboerne får egen tilgang til strøm, opplyser han.

I 2022 mistet mer enn 300 mennesker i uformelle bosettinger livet i storflom, og mange grønnsakshager ble vasket vekk.

– Vi bruker slike katastrofer som eksempler slik at beboerne innser at klimaendringer ikke kun er noe som angår politikere og myndigheter, men at det er de fattige som rammes hardest. For å oppnå klimarettferdighet er det avgjørende at beboerne i slumbyene blir mer klimabevisste, fastslår han.

Homofobi i Guds navn

Konservative kristne miljøer i USA bruker Bibelen for å påvirke afrikanske politikere til å innføre strenge tiltak mot LHBTQ+-minoriteters frigjøringskamp. Dette får store konsekvenser for disse gruppenes livskvalitet, menneskerettigheter og mulighet til å drive likestillingsarbeid.

SISSSEL FANTOFT [tekst]

I 31 afrikanske land er seksuell aktivitet mellom mennesker av samme kjønn forbudt. I Gambia, Sierra Leone, Sudan, Tanzania, Uganda og Zambia er strafferammen inntil livstid i fengsel. I nordlige stater i Nigeria, i Somalia og i Uganda kan homofile idømmes dødsstraff. I Mauretania kan menn få dødsstraff for homofili.

Den såkalte pro-family-bevegelsen i USA kjemper for å forsvare den «naturlige familien» som de begrenser strengt til heterofile ektepar med biologiske barn. Evangeliske kristenkonserverne forenes i en kamp mot abort og for å innskrenke LHBTQ+-personers og kvinners rettigheter.

Haley McEwen er postdoktor ved Institutt for statsvitenskap ved Gøteborgs universitet. Hun forsker på hvordan konservative kristne i USA jobber for å påvirke afrikansk

Haley McEwen.

kjønns- og seksualitetspolitikk. 17. september deltok hun på et arrangement i Oslo hvor Norsk Folkehjelp Kristiania var en av arrangørene.

– Jeg kommer selv fra USA, og har vokst opp med to mødre. Jeg ble tidlig klar over at mange amerikanere deler en slags normativ idé om hva en familie er. Kristne grupper jobber for å gjøre abort ulovlig, begrense kvinners tilgang til prevensjon og skeives rettigheter, og det gjorde meg så sint. Jeg kunne ikke forstå at de skryter av å bo i «the land of the free», samtidig som de har slike holdninger, forteller hun.

PÅ NASJONALT NIVÅ. McEwen flyttet til Sør-Afrika hvor hun fullførte en doktorgrad i

MØTE MED EPOC: Fra venstre Xolile Dzanibe, styremedlem i EPOC, Arne Backer Grønningsæter, Ntsupe Mohapi, leder i EPOC og Olav Manum, Norsk Folkehjelp Kristiania. FOTO: OLAV MANUM

sosiologi. Hun har også skrevet boka *The U.S. Christian Right and Pro-Family Politics in 21st Century Africa*.

– Et av funnene i min forskning var at ame-

rikanske kristne grupper ikke bare mobiliserer grasrotsamfunn i afrikanske land. De jobber i tillegg på nasjonalt nivå for å påvirke politiske og religiøse ledere til å støtte deres syn, også

GRASROT: Ekurhuleni Pride Organizing Committee (EPOC) fra Johannesburg jobber for å bedre rettighetene og levekårene til LHBTQ+-befolkningen i de store, svarte bydelene. De gjør en stor og idealistisk jobb til fordel for en av de mest utsatte befolkningsgruppene i Sør-Afrika. FOTO: EPOC

i FN gjennom for eksempel å stemme imot å inkludere seksuelle og reproduktive rettigheter i ulike resolusjoner, sier hun.

McEwen forsker på hvordan amerikanske kristne grupper influerer afrikansk diplomati også på tvers av stater.

– Jeg forsøker å avdekke hvordan de jobber for å peke på strategier for å motvirke deres kampanjer. I tillegg til å være forsker er jeg også sosialt engasjert, og jeg oppfatter disse gruppernes budskap som skremmende. Å latterliggjøre og undervurdere dem er rett og slett farlig, fastslår hun.

McEwen påpeker at de evangeliske miljøene med såkalt «anti-gender»-holdninger er ekstremt koordinerte, velfinansierte og strategiske.

– For å motvirke disse gruppernes arbeid er vi nødt til å arbeide for positive endringer i større grad gjennom å etablere inkluderende aktiviteter som fremmer og beskytter levekårene for skeive og kvinner, sier hun.

I tillegg er det viktig å følge med på «anti-gender»- gruppernes aktiviteter, påpeker hun.

– Hvem er de, hva er deres budskap og hva blir deres neste trekk? Ofte kommer responsen altfor sent – de plasserer ut retoriske landminer som de vil at motparten skal tråkke på.

Et eksempel på monopolisering av begre-

per er måten disse gruppene omtaler seg selv på.

– De kaller seg «pro-family», mens deres kritikere kaller dem «anti-gender». Vi har mistet familiebegrepet til dem, sier hun.

FELLES STRATEGIER. I mange afrikanske land er argumentasjonen bak innstramming av lovverket rettet mot skeive et ekko av budskapet til amerikanske «anti-gender»-grupper.

– De hevder å ville beskytte familien, men det gjelder kun heterofile par med biologiske barn; de bryr seg ikke om alle som faller utenfor den rammen. Ofte påstår de å snakke på vegne av alle kristne, derfor er det viktig å utfordre progressive religiøse ledere til å heve stemmen og vise at det ikke stemmer, sier McEwen. – Det er også viktig at kreftene som jobber mot «anti-gender»-bevegelsen organiserer seg bedre for å utveksle informasjon og erfaringer, bygge nettverk og utvikle felles strategier, legger hun til.

Olav André Manum er styremedlem i Norsk Folkehjelp Kristiania, og har skrevet boka *Afrikanske regnbuer – LHBT-frigjøring i Afrika*. Han er enig i at LHBTQ+-befolkningens menneskerettigheter er under press i flere afrikanske land.

– Den evangelikale påvirkningen fra USA

bidrar til å skape og opprettholde disse forholdene. De får gjerne støtte fra en rekke afrikanske tradisjonister og deres organisasjoner. Dette får store konsekvenser for levekårene til afrikanske skeive. Det er ofte de samme personene som snakker om Vestens negative og koloniale holdninger til Afrika som omfavner disse evangelikale anti-LHBTQ+-holdingene, sier han.

Manum mener at påvirkningsarbeidet fra amerikanske kristenkonserverte grupper er en trussel mot menneskerettighetene, yttingsfriheten, organisasjonsfriheten og den personlige friheten til den skeive befolkningen i afrikanske land.

– Sør-Afrika er på mange måter et eksempel på det motsatte – landet inkluderte forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering i grunnloven i 1996, og var et av de første landene i verden som tillater likekjønnet ekteskap, sier han.

Selv om et liberalt lovverk kan ha ført til holdningsendringer i positiv forstand, understreker Manum at det fremdeles er motstand mot LHBTQ+-befolkningen i tradisjonelle og religiøse miljøer også i Sør-Afrika.

– I patriarkalske samfunn straffes særlig lesbiske hardt, forteller han.

BEDRE NETTVERK. Norsk Folkehjelp Kristiania har lenge forsøkt å etablere et formelt samarbeid med grasrotorganisasjon Ekurhuleni Pride Organizing Committee (EPOC) utenfor Johannesburg.

– De jobber for å bedre rettighetene og levekårene til LHBTQ+-befolkningen i disse store, svarte bydelene. De gjør en stor og idealistisk jobb til fordel for en av de mest utsatte befolkningsgruppene i Sør-Afrika, forteller han.

Norsk Folkehjelp Kristiania mener at EPOC passer godt under Norsk Folkehjelp-paraplyen.

– De jobber blant annet for å skape treffsteder for skeive, driver bevisstgjøringsarbeid, og arrangerer i september hvert år en pride-feiring for å synliggjøre hva deres arbeid handler om. Vi håper å kunne hjelpe dem med kontakter i fagbevegelsen og andre organisasjoner i Sør-Afrika som Norsk Folkehjelp allerede samarbeider med. Et bedre nettverk for både EPOC og andre LHBTQ+-organisasjoner i flere land i Afrika vil styrke deres viktige arbeid, sier Manum.

Ungdom med stort hjer

Blålyset blinker i oktobermørket utenfor lokalene til Norsk Folkehjelp Oslo. Sanitetsungdom har tema-kveld om beredskapsambulanse, og de ivrige deltakerne har mange spørsmål.

IDA KROKSÆTER (tekst og foto)

– Er det noen begrensninger for hva man kan rykke ut på?

Hazar Uymaz stiller spørsmålet til kveldens fagperson, Andre Holmberg, som til daglig er sykepleier på Ahus. Holmberg har også sju års erfaring som frivillig i Norsk Folkehjelp, og har tatt turen i kveld for å gi ungdommene litt mer innsikt i hobbyen han selv liker så godt.

– Det er ingen begrensninger når det gjelder hva slags oppdrag vi kan ta, og vi må ha omfattende kunnskaper nettopp fordi vi ikke vet hvilke oppdrag vi blir sendt ut på, forteller han, og fortsetter:

– Det beste med å være med i Saniteten er at oppgavene er så varierte. Jeg synes at de artigste oppdragene er dem der ikke er helt åpenbart hva som er galt, og du må tenke litt.

ERFARINGER OG UTSTYR. Denne fredagen er det ni sanitetsungdommer som er med på temakvelden, i tillegg til voksenlederne Lisa Langholen og William Borchgrevink. Også de koser seg.

– Det er artig å være voksenleder, for vi har en så fin gjeng, sier Langholen.

De unge medlemmene er ikke her bare for å lære teori og høre på andres erfaringer; de skal også bli kjent med alt utstyret som finnes i ambulansene. Inne i lokalene går de gjennom hjertestarteren og akuttsekken som ligger i ambulansen, før de går ut og ser nærmere på selve ambulansen.

UYSTYR: Andre Holmberg viser fram utstyret som finnes i beredskapsambulansen til Norsk Folkehjelp Holmberg.

Naomika Chawat er med på sin andre temakveld med Sanitetsungdom i Oslo. Hun ville bli med videre etter et lærerikt første møte med ungdomsgruppa.

– Da lærte vi om idrettsskader. Det var veldig gøy, sier hun.

BRED REKRUTTERING. – Vi har ulike temaer gjennom høsten, som blødninger og idrettsskader på både grunnleggende og mer avansert nivå. Så vi blir skikkelig gode mannskaper når vi blir 18, sier Damian Wulkiewicz.

Han er leder for sanitetsungdommene i Oslo, og ifølge de andre er han også en skikkelig rekruttmester.

– Vi har rundt 50 medlemmer nå. Det er en fordel at vi holder til i Oslo. Her er det et stort og etablert lag, med mange aktiviteter. Da er det mer attraktivt å bli med, forteller han.

Det er likevel takket være et bredt spekter av rekrutteringsarenaer at de er så mange ungdommer i dag. Sanitetsungdom har også fått god hjelp fra lagets rekrutteringsrådgiver, Sarai Tormes Mathisen.

– Vi reiser rundt på skoler, bruker insta, har stands, henger opp plakater, og så bruker vi ungfritid og frivillig.no. Men det mest effektive er å snakke med andre ungdommer og fortelle hva vi gjør og hvor spennende det er, sier Damian.

BESØK HOS AMK. Et godt samspill med de voksne i Norsk Folkehjelp Oslo er helt avgjørende for at ungdommene skal engasjere seg.

– De voksne tar godt imot oss, og noe av det fineste med å være med er å møte andre folk og å kunne hjelpe andre. Når vi er med på vakter får vi også øvd på det vi lærer på

te for å hjelpe andre

Oslo. – Vi ikke vet hvilke oppdrag vi blir sendt ut på, sier

DRØMMEDAG: Ungdommene fikk en drømmedag med besøk til AMK og ambulansesstasjonen på Ullevål.

temakveldene, sier Stella Lilletvedt, og får tilslutning fra ungdomslederen:

– Det er veldig godt tilrettelagt her i Oslo. Vi får være med på alt, og det å delta på sanitetstjenester som ungdom og få den erfaringen, er veldig fint. Vi blir alltid satt sammen

BEREDSKAPSAMBULANSE: Det må dokumenteres når Shaima Abdelletif og Fredrik Skinner tester ut hvordan det er å sitte foran i beredskapsambulansen.

HJERTESTARTER: Wahab Safi og Hazar Uymaz gjør seg kjent med hjertestarteren fra beredskapsambulansen. I bakgrunnen står voksenleder William Borchgrevink.

med mer erfarne mannskaper, og de deler av sin kunnskap og erfaring, sier Damian.

Samlingen denne oktoberkvelden er bare den første av to med tema beredskapsambulansen. To dager senere skal deltakerne besøke AMK Oslo og ambulansesstasjonen på Ullevål.

– Det er ikke så lett å få tilgang der, men vi har heldigvis noen gode kontakter, sier Damien, og titter fornøyd bort på Andre. – Det setter vi skikkelig stor pris på. Det er ingen tvil om at dette er skikkelig ambulanseinteressert gjeng.

Kampen for en bedre organisert verden

Etter mer enn 40 år i utenriksstjenesten er Steffen Kongstad i dag tilknyttet Norsk Folkehjelp og Folkerettsinstituttet. – Den spente verdenssituasjonen er farlig fordi den så lett fører til negative spiraler. Partnerskap mellom stater og sivilsamfunn og tverr-regionale samarbeid er avgjørende for humanitær nedrustning, sier han.

SISSEL FANTOFT [tekst]

Steffen Kongstad har tjenestegjort ved norske utenriksstasjoner i flere europeiske byer, og vært Norges ambassadør og faste representant ved OSSE i Wien og i FN i Genève. Fra 2017 til 2019 var han medlem og leder av FNs generalsekretærs rådgivende råd for nedrustningssaker.

I forbindelse med arrangementet Nuke-EXPO i Oslo og Brussel i april bidro han med sin kunnskap og erfaring som konsulent for Norsk Folkehjelp, som var en av arrangørene. Siden har han fortsatt i en konsulentrolle.

– Norsk Folkehjelp var en av norske myndigheters aller viktigste partnere som leverandør av fakta og korrektiver i prosessen fram mot minekonvensjonen i 1997 og konvensjonen mot klasevåpen i 2008, sier han.

Kongstad sammenligner verdenssituasjonen i dag med et langsomt jordskjelv, hvor de store platene er i ferd med å forskyve seg.

↑ **KLASEVÅPENFORBUD:** Steffen Kongstad ledet den norske forhandlingsdelegasjonen under forhandlingene om et forbud mot klasevåpen i Dublin i mai 2008. Det er en fornøyd delegasjonsleder som sammen med daværende statssekretær i Finansdepartementet, Espen Barth Eide, kan konstatere at forbudet er et faktum. FOTO: WERNER ANDERSON

– Vi lever i en brytningstid hvor maktforholdene endrer seg, og det skaper spenninger. Vi ser både maktkamp og verdikamp på grunn av geopolitiske endringer som markerer slutten på 500 år med vestlig dominans. Mange stater nekter å erkjenne at den verdensordenen som har eksistert siden 1945 blir utfordret og forvitret, sier han.

TØFFE TIDER. Kongstad ser mange risikofaktorer i en tid preget av høy spenning og lav tillit.

– Mange trekker paralleller til tiden før første verdenskrig, hvor få trodde at Europa var på vei mot katastrofe. Vi ser nå totalitære tendenser i mange land i Europa og i USA, noe som også minner om tiden før andre verdenskrig, sier han.

Kongstad mener at verden må forberede seg på en periode som kan bli vanskelig for mange.

– For å møte de utfordringene vi står overfor må vi erkjenne hva som er realitetene, og være realistiske når det gjelder hva vi kan gjøre. Vi må forsvare det vi har oppnådd innenfor Folkeretten, internasjonal humanitærrett og humanitær nedrustning, for eksempel gjennom å støtte og styrke mine- og klasevåpenkonvensjonene. Hvis ikke, undergraver vi både konvensjonene, humanitærretten og i siste instans den internasjonale rettsordenen.

Kongstad mener det er beklagelig at Litauen i juli trakk seg fra klasevåpenkonvensjonen.

– Det er ingen katastrofe for konvensjonen, men det er et tegn på at noe ikke virker. Reaksjonene i kjølvannet av Litauens beslutning var veldig eurosentrisk, og det er lett å glemme at selv om et europeisk land trekker seg fra et folkerettsinstrument, finnes det mange land på den sørlige halvkule som

er statsparter til konvensjonen og som trenger at den opprettholdes, sier han.

I EGEN INTERESSE. Mens Vesten gjerne smykker seg med verdier som menneskerettigheter, humanitære prinsipper og folkeretten, oppfattes dette i andre deler av verden som typisk vestlige påfunn etablert til dels for å undertrykke andre.

– Vesten er rett og slett nødt til å kommunisere med andre på en annen måte enn vi har hatt for vane de siste hundreårene. Vi må investere mye mer i å tydeliggjøre forbindelsen mellom humanitære hensyn og egen nasjonal sikkerhet, sier Kongstad.

Han trekker fram krigen mellom Palestina og Israel som ett eksempel.

– Israel står for alvorlige brudd på folkeretten og internasjonal humanitærrett i Gaza, som kan undergrave Israels sikkerhet i årtier framover. Vi må tørre å snakke om disse tingene – ikke på den sedvanlige vestlige belærende måten, men bidra til å skape forståelse. Ingen er tjent med kriger og konflikter, selv om det skjer langt unna, sier han.

Store sosiale og økonomiske forskjeller mellom land og internt i land er konfliktskapende, legger han til.

TYDELIGE STEMNER. I en spent og polarisert verden blir disse perspektivene ofte fortrent i den offentlige samtalen.

– Det er en stor oppgave å prøve å snu diskusjonen slik at flere perspektiver legges til grunn. Her tror jeg at sivilsamfunnsorganisasjoner og fagbevegelsen spiller viktige roller slik de har gjort tidligere i historien, også

KONGSTADS FIRE P-ER FOR Å FRAMFORHANDLE VELLYKKEDE VÅPENFORBUD

- **Politikk:** Å ha et mål og vite hva man ønsker å oppnå.
- **Personer:** Erkjennelsen av at individer er viktige, og å ha de rette menneskene på plass.
- **Partnerskap:** På tvers av landegrensener og mellom stater og organisasjoner – både i sivilsamfunnet og internasjonale.
- **Penger:** Å ha fleksible midler for å drive prosessen framover.

↑ **NUKE-EXPO:** Steffen Kongstad bidro med sin mangeårige erfaring fra diplomatiet da Norsk Folkehjelp i april i år arrangerte en konferanse i Oslo og i Brüssel for å synliggjøre de humanitære konsekvensene som er forbundet med atomvåpen. FOTO: HILDA KLAVENESS

på nedrustningsområdet. Norsk Folkehjelp er et eksempel på en sivilsamfunnsorganisasjon med et politisk ståsted, et tydelig verdigrunnlag basert på solidaritet, som også gjør praktisk og operativt arbeid, sier Kongstad.

Etter diplomatkonferansen i Oslo i 1997, hvor minekonvensjonen ble framforhandlet, ble deltakerne ofte spurt hvordan de klarte å få til et så godt resultat på så kort tid. Kongstad pleier å peke på fire P-er: politikk, personer, partnerskap og penger.

Kongstad understreker at partnerskap mellom stater og sivilsamfunn og tverr-regionale samarbeid mellom stater er avgjørende for humanitær nedrustning.

– Det er viktig at land som er direkte berørt av et fenomen har en tydelig stemme i slike partnerskap. I klaseammunisjonskonvensjonen var land som Laos og Libanon sentrale, og i minekonvensjonen spilte Jordan og Mosambik en tilsvarende rolle. Det var en suksessfaktor at stemmer som verden kanskje ikke hadde lyttet til før ble hørt, forteller han.

ENDRET ATFERD. Til tross for at verden står i en brytningstid med mørke skyer i horisonten, er vi nødt til å tro på en lysere framtid, mener Kongstad.

– Historien går i bølger, og vi må velge å tro på at det kommer noen oppturer på et tidspunkt. Da er det viktig at vi har med oss det som er verdifullt der vi kommer fra, slik at vi har noe å starte med på den andre siden av tunnelen, sier han.

– Minekonvensjonen kom altfor sent. Da den var ferdig forhandlet, var bruken av miner

nærmest epidemisk. Konvensjonen mot klaseammunisjon kom mye tidligere i utviklingen av bruken av slike våpen, slik at den hadde en sterkere preventiv effekt.

Selv om det var mye motstand mot begge konvensjonene, har stater atferd endret seg etter at de trådte i kraft, ifølge Kongstad.

– Begge konvensjonene har reddet utallige liv og lemmer. De har gitt et rammeverk for samarbeid om minerydding, frigjort store landområder og bidratt til å støtte ofre for slike eksplosiver.

Nærmere 100 land har sluttet seg til traktaten som forbyr atomvåpen.

– Dette er med på å skape en ny internasjonal norm, og er et viktig instrument for å hindre ytterligere spredning av atomvåpen, sier Kongstad.

Traktaten om ikke-spredning av kjernefysiske våpen (NTP) ble inngått i 1968 og trådte i kraft to år senere. Den er signert av alle land i verden unntatt India, Pakistan, Israel og Sør-Sudan. Nord-Korea trakk seg fra avtalen i 2003.

– NTP har klare begrensninger. Da den trådte i kraft fantes det kun fem atomstater, mens i dag er det minst ni. I tillegg har de fem atomvåpenstanene i NTP ikke oppfylt sine nedrustningsforpliktelser under avtalen. At ikke flere land har atomvåpen, tror jeg vel så mye skyldes at de mener det ikke gavner deres sikkerhet, som avtalens forpliktelser, sier han.

LØFT BLIKKET. Steffen Kongstad mener at et land som Norge har et spesielt ansvar når det gjelder å arbeide for humanitær nedrustning.

– Vi har selv bakgrunn som et relativt fattig land som har hatt flaks med naturressursene. Det bør gi oss gode forutsetninger for å forstå andre mindre velstående land, samtidig som vi har ressurser til å bidra, sier han.

Basert på sin lange erfaring fra sikkerhetspolitikk og humanitære spørsmål er Kongstad sikker på én ting:

– Det er viktig å løfte blikket og jobbe for å forene ulike interesser. Det krever kanskje litt mot å stå opp for det man mener er rett, og det er mer krevende å ha positiv enn negativ innflytelse. Verden står i en vanskelig situasjon som helt sikkert kommer til å bli enda verre i en tid framover, men det er ingen grunn til å gi seg – tvert imot.

Våpensystemene som k

Autonome våpen som selv velger ut hvem som skal leve og hvem som skal dø, kommer til å endre hvordan kriger starter, utkjempes og avsluttes, og stiller menneskeheten overfor noen grunnleggende utfordringer.

RASMUS SANDVOLL WESCHKE (tekst)

Teknologien er i rask utvikling. Bør vi overlate drapshandlinger til maskiner? I denne artikkelen kan du lære om autonome våpen, Norsk Folkehjelps bekymringer rundt denne utviklingen og hva vi gjør for å beskytte vårt felles menneskeverd mot slike våpensystemer.

↑ Rasmus Sandvoll Weschke.

HVA ER AUTONOME VÅPENSYSTEMER? Autonome våpensystemer, også kalt drapsroboter, er våpensystemer som kan velge ut og angripe mål uten menneskelige involvering. Autonome våpen kan operere i ulike domener, for eksempel i lufta, på sjøen, under vann eller på land.

Vi kaller autonomi en egenskap ved et våpensystem. Det er ikke én spesifikk våpentype. Det vil si at et maskingevær kan gjøres autonomt hvis det kobles sammen med sensorer og programvare og annet nødvendig utstyr for å fyre av automatisk når et mål oppdages av systemet. Det samme gjelder en drone i lufta eller i vann. Det er måten å bruke makt på – nemlig uten at mennesker er involvert i beslutningen om angrep – som er poenget, og som kan endre krigens natur for alltid.

Graden av autonomi i våpensystemer, og hvor avanserte sensorene og prosessorene

er, har endret seg raskt de siste årene. Våpensystemer er i dag kapable til å gjøre helt andre ting enn tidligere. Sensorene er mer avanserte, programvaren er mye mer avansert, og kan benytte kunstig intelligens og maskinlæring for å prosessere data og tolke omgivelsene. Våpensystemer vil operere over store avstander og over lang tid. Alt dette stiller oss overfor grunnleggende problemstillinger rundt hvor mye kontroll vi ønsker oss over maktbruk, men det fins også en god del enighet: De fleste er enige om at bruk av KI eller autonomi ikke i prinsippet er feil, mens andre ting er langt over streken. Hvor skal grensen gå for hva autonome våpensystemer skal gjøre i krig? Norsk Folkehjelp mener at vi har svaret.

ER AUTONOME VÅPEN NOEN NYTT? Autonome våpensystemer har eksistert lenge. I flere tiår har det funnes autonome forsvarssystemer, for eksempel på krigsskip eller til missilforsvar. I Norsk Folkehjelp anser vi landminer for

å være en slags enkel forløper til de autonome våpnene vi snakker om i dag, fordi prinsippene for hvordan våpenet fungerer er svært like: Etter at en mine er plassert, mister mennesker kontroll over hvem som blir offer, og en mine går av når den trigges av omgivelsene, ikke når mennesker selv bestemmer. Det samme prinsippet gjelder for moderne autonome drapsdroner som leter etter spesifikke mål: Etter at de er startet av et menneske har ingen kontroll på akkurat når makt blir anvendt, nøyaktig hvordan omgivelsene rundt er, eller nøyaktig hvem som blir et offer – vi lar systemet bestemme.

Moderne autonome våpen trigges også av omgivelsene. Denne parallellen er grunnen til at vi engasjerer oss i debatten rundt regulering av autonome våpen. Selv om det er mye som ikke er likt mellom autonome drapsroboter og enkle landminer, har vi sett at det er mulig å forby våpen som har ekstra grusomme effekter, og vi tror på internasjonal

an endre verden

← **USAS HEMMELIGE VÅPEN:** *Manta Ray er en stealth-ubåt som ifølge US Navy vil revolusjonere sjøkrigføringen. Det er, fremdeles ifølge US Navy, en autonom drone som er i stand til å utføre langvarige oppdrag uten menneskelig innblanding. Den hydrodynamiske formen gjør at den kan bevege seg gjennom vannet med minimalt energiforbruk og redusert akustisk signatur, noe som gjør den vanskelig å oppdage. Manta Rays størrelse gjør at den kan bære en betydelig last. Dersom den er så autonom som US Navy hevder er den et godt eksempel på hvor langt utviklingen har kommet allerede. Slike våpen reiser mange spørsmål: Hvor mye menneskelig kontroll har de egentlig? Hvor godt er de testet og hvordan kan vi vite at de ikke kan gå til angrep på et sivilt skip?* FOTO: ABACA/SHUTTERSTOCK/NTB

siktede konsekvenser og sivile tap. Autonome våpen kan også senke terskelen for krigføring, ettersom de reduserer den menneskelige kostnaden og risikoen for soldatene. Det blir mer fristende å anvende makt for å oppnå politiske mål, og det kan være lettere å skjule avsenderen i enkeltangrep, noe som kan virke destabiliserende.

BRUKES AUTONOME VÅPEN ALLEREDE PÅ SLAGMARKEN?

Vi vet at teknologien som trengs for å gjøre for eksempel fjernstyrte droner som brukes hyppig på slagmarken i Ukraina i dag autonome, fins. Teknisk sett er det mulig å la en rekke våpensystemer bestemme selv allerede i dag. Både Israel og Sør-Korea har kanontårn som autonomt kan skyte mot mennesker og kjøretøy. Ifølge FN ble verdens første angrep med et autonomt våpen mot et menneske utført i Libya i 2020, da en tyrkisk drone – STM Kargu-2 – ble brukt uten et menneske i loopen da en opprørsleder ble drept. I tillegg brukes såkalte *loitering munitions* som kan operere over lang avstand og autonomt finne mål, som for eksempel radarinstallasjoner, og selv stupe ned og sprengte disse. Det fins både statiske og svært mobile autonome systemer, og begrensingen ligger ikke i teknologien, men i at autonomi ikke nødvendigvis passer godt med reglene i krig og at mange land allerede legger begrensninger på seg selv.

HVORFOR OG HVORDAN JOBBER NORSK FOLKEHJELP MED DETTE?

Som medlem av kampanjen *Stop Killer Robots* tror vi på en ny, bindende internasjonal lov for å regulere denne typen våpen. Slik lovgiving lages av stater, men stater består av folk som deg og meg. Vi vil vise ledere i land verden over at en ny internasjonal lov er mulig, og at vi forventer at de handler før det er for sent. Utviklingen av disse systemene går svært fort.

Nye regler må inneholde spesifikke forbud mot autonome våpen som angriper mennesker direkte, og autonome våpensystemer som ikke kan brukes med meningsfull menneskelig kontroll. Vi trenger en internasjonal traktat som regulerer all bruk av autonomi gjennom forpliktelser om å opprettholde kontroll, forstå våpensystemene, kunne forutsi hvordan de vil handle, og begrense bruken i både tid og rom.

Internasjonalt er det flere initiativer for å regulere autonome våpen. FN har vært en sentral aktør, med samtaler om autonome våpen under CCW-konvensjonen om visse konvensjonelle våpen. Denne prosessen er derimot preget av et konsensusprinsipp som gjør at framgangen i praksis blokkeres av store, militariserte land.

KONKLUSJON. Autonome våpen representerer både teknologiske framskritt og betydelige utfordringer. De kan potensielt revolusjonere krigføring ved å redusere menneskelig risiko og øke effektiviteten, men de reiser også alvorlige etiske, juridiske og sikkerhetsmessige bekymringer. Internasjonalt samarbeid og regulering er avgjørende for å sikre at bruken av autonome våpen er i tråd med menneskelige verdier og internasjonal rett.

Det er viktig å balansere mellom teknologisk innovasjon og beskyttelse av liv og grunnleggende menneskeverd. Dette krever ikke bare lovgivning og retningslinjer, men også en bredere diskusjon om de etiske implikasjonene av å delegere liv-og-død-beslutninger til maskiner. Framtida vår vil avhenge av hvordan vi som samfunn velger å håndtere disse spørsmålene.

regulering av våpentyper og våpenbruk for å skåne mennesker og særlig sivile.

HVA ER PROBLEMET MED AUTONOME VÅPEN?

Autonome våpensystemer fører med seg en rekke etiske, juridiske og sikkerhetsmessige bekymringer. For det første er det etiske spørsmål knyttet til å gi maskiner makt til å ta liv eller skade mennesker. Dette utfordrer grunnleggende prinsipper om menneskelig ansvar og kontroll i krigføring. Videre er det juridiske spørsmål om hvorvidt autonome våpen kan overholde internasjonal humanitær rett, som for eksempel krever at partene i en konflikt skiller mellom sivile og militære mål og unngår unødvendige lidelser.

Vi er også bekymret for at autonome våpen kan føre til et våpenkappløp, der nasjoner konkurrerer om å utvikle stadig mer avanserte og destruktive systemer. Det er også en risiko for at slike våpen kan bli hacket eller feilprogrammert, noe som kan føre til util-

En atomkrig kan ikke vinnes

Generalsekretær Raymond Johansen i Norsk Folkehjelp mener at en betydelig sikkerhetspolitisk kursendring er underveis i Norge. – Kjernefysisk avskrekking er en dypt problematisk sikkerhetslogikk som før eller senere vil føre til at atomvåpen blir brukt, sier han.

SISSEL FANTOFT [tekst]

Som part til Ikkespredningsavtalen plikter Norge å arbeide for en verden uten atomvåpen. Dette målet er også nedfelt i NATOs eget strategiske konsept.

– Hvis lojalitet til NATO innebærer at alle medlemmer må akseptere den kjernefysiske avskrekkingens sikkerhetslogikk, vil vi få en todelt verden der Ikkespredningsavtalen kastes på skraphaugen og stadig flere land skaffer seg egne atomvåpen eller søker seg inn under en atomvåpenparaply. Vi vet alle hvordan det vil ende, sier Johansen.

Fram til 2013 var forskjellen mellom de tre atomvåpenstatene i NATO (USA, Storbritannia og Frankrike) og øvrige medlemsland større enn i dag.

– Norge befant seg mer på midtbanen. Selv som medlem i NATO jobbet norske myndigheter utålmodig med å redusere den rollen som atomvåpen spiller internasjonalt, sier spesialrådgiver Grethe Østern i avdeling for humanitær mine- og eksplosivrydding i Norsk Folkehjelp. – Det gjorde de blant annet ved å finansiere forskning på atomvåpenrisiko og de uakseptable humanitære konsekvensene ved bruk av atomvåpen,

Dette endret seg ved regjeringsskiftet i 2013, og Norge har fortsatt ikke vendt tilbake til midtbanerollen. I høst deltok norske stabsoffiserer i NATO-øvelsen «Steadfast Noon», som handler om å øve på å bruke atomvåpene USA har utplassert i Europa, og ikke minst sende signaler om slik bruk.

– For første gang opplevde vi også at det amerikanske «dommedagsflyet» E6B Mercury i sommer fikk operere ut fra Rygge flyplass, mens atomvåpenubåten USS Tennessee viste muskler i Norskehavet, opplyser Østern.

– Som en rekke andre NATO-land kobler Norge seg nå tettere på den praktiske kjernefysiske avskrekkingen. Det er betydelig sikkerhetspolitisk kursendring som ikke må tas uten debatt. Norsk Folkehjelp mener det vil føre til mer, og ikke mindre risiko for bruk av atomvåpen, legger hun til.

KAN IKKE VINNES. Statsminister Jonas Gahr Støre gratulerte Nihon Hidankyō da Nobels fredspris 2024 ble annonsert 11. oktober.

– I sin begrunnelse legger Nobelkomiteen vekt på at organisasjonen får prisen for sin innsats for en atomvåpenfri verden og for å vitne om hvorfor atomvåpen aldri må brukes igjen. Prisen er en påminnelse om hvorfor vi fortsatt må jobbe for både nedrustning og ikke-spredning av atomvåpen, sa han.

– En atomkrig kan ikke vinnes og må aldri bli utkjempet, fastslår statssekretær for utenriksminister Espen Barth Eide, Eivind Vad Petersson.

Ifølge ham prioriterer Norge kjernefysisk nedrustning høyt, selv om Norge støtter opp om NATOs atomvåpenpolitikk.

– NATOs mål er en atomvåpenfri verden, men så lenge kjernevåpen eksisterer, må også NATO opprettholde en kjernefysisk kapasitet. I dagens sikkerhetspolitiske situ-

asjon er alliert samhold og avskrekking spesielt viktig. Ensidig nedrustning fra NATOs side vil ikke gjøre verden tryggere, sier han.

For at avskrekking skal være troverdig må den øves, hevder Vad Petersson.

– Troverdig kjernefysisk avskrekking bidrar også til å forhindre bruken av kjernevåpen.

KJERNEVÅPENØVELSE I NORSKE FARVANN.

Norge sendte stabsoffiserer til NATOs kjernevåpenøvelse «Steadfast Noon» for å ivareta kunnskap om en viktig del av NATO-samarbeidet. Det er ikke første gang Norge har deltatt med stabsoffiserer som observatører under disse øvelsene. I år fant øvelsen sted i våre nærområder, men norsk luftrom ble ikke brukt. Norske kampfly deltok heller ikke.

– Fra norsk og alliert side legger vi stor vekt på å opptre koordinert og forutsigbart for å redusere risiko for misforståelser og utilsiktet eskalering, sier Vad Petersson.

Raymond Johansen og Grethe Østern mener imidlertid at det ikke blir ensidig nedrustning av at land som Norge jobber for å øke kunnskapen om den risikoen som kjernefysisk avskrekking medfører for verden.

– Land som Norge, som har en atomvå-

← **ATOMVÅPENKONFERANSE:** Norsk Folkehjelps generalsekretær, Raymond Johansen [i midten] deltok i april på Nuke-EXPO sammen med Grethe Østern [til høyre]. FOTO: HILDA KLAVENESS

på å normalisere ideen om bruk av slike våpen, påpeker hun.

Hun trekker også fram at Norge stemmer blankt på den årlige resolusjonen i FNs generalforsamling som fastslår at atomvåpen har uakseptable humanitære konsekvenser og ikke må brukes.

Et lite lyspunkt er at Norge nylig stemte ja til en annen resolusjon i FN om å nedsette et vitenskapspanel som skal forske på konsekvensene av en atomkrig.

– Flere av atommaktene stemte nei – de ønsker ikke slik kunnskap, sier Østern.

BLIR IKKE HØRT. I 2017 ble Nobels fredspris tildelt Den internasjonale kampanjen for å avskaffe atomvåpen (ICAN).

– Det var en kontroversiell tildeling, og ambassadører fra flere atommakter i NATO boikottet fredsprisseremonien i Oslo. Daværende utenriksminister Ine Eriksen Søreide måtte plutselig reise utenlands, og statsminister Erna Solberg unnlot å applaudere, minnes Grethe Østern.

– Fredsprisen til Nihon Hidankyō framstilles av mange som en ukontroversiell pris, men de er en del av ICAN og står for nøyaktig det samme budskapet – det ville aldri eksistert et forbud mot atomvåpen uten innsatsen til Hibakusha-ene, sier hun.

Hun mener at Norges bidrag til å svekke atomvåpentabuets er respektløst overfor Nihon Hidankyō, som forsøker å advare menneskeheten om hva som vil skje om vi fortsetter med kjernefysisk avskrekking i stedet for å velge nedrustning.

– Det viser at Hibakusha-enes stemme ikke blir hørt av norske politikere. Men Norsk Folkehjelp har hørt dem, og lover å fortsette deres kamp mot atomvåpen., understreker hun.

Debatten rundt atomvåpen er et relevant tema for Norsk Folkehjelp, understreker generalsekretær Raymond Johansen.

– Vi har beredskapsmannskaper som forbereder seg på det verste, men det er umulig å forberede seg på bruk av atomvåpen. Da blir konsekvensene så katastrofale at ingen kan hjelpe. Det eneste som nytter er å forhindre bruk. Det gjør vi ved å jobbe for at Norge og alle andre land i verden undertegner forbudet mot atomvåpen.

↑ **ØVELSE:** En Tornado-jager fra det tyske luftforsvaret deltar på NATOs kjernevåpenøvelse «Steadfast Noon». FOTO: NATO

penbasert sikkerhetspolitikk, legger til grunn at atomvåpenrisiko alltid kan kontrolleres. Det kan den ikke. Flaks og tilfeldigheter har altfor ofte vært årsaken til at atomvåpen ikke har blitt brukt igjen etter 1945. Ennå. For denne flaksen vil ikke vare evig. Den som erkjenner dette, ser at kjernefysisk avskrekking er dårlig sikkerhetspolitikk. Atomvåpen skaper mer risiko enn sikkerhet. Bare innsats for kjernefysisk nedrustning kan redde oss, sier Johansen.

SVEKKER ATOMVÅPENTABUET. Traktaten om forbud mot atomvåpen (TPNW) trådte i kraft

22. januar 2021. Ingen av verdens ni atomstater har signert avtalen. Det har heller ikke de 34 såkalte paraplystatene – land som baserer seg på beskyttelse fra atommaktene. Et av disse landene er Norge.

– NATO begynte først å omtale seg som en atomvåpenallianse i 2010, og siden da har atomvåpen fått en stadig større rolle i alliansen. Det arbeides for at så mange medlemsland som mulig skal dele risikoen og byrden med atomvåpenoppdraget. Vi ser også at både NATO og alle verdens ni atomvåpenland ignorerer og til og med undertrykker kunnskap om atomvåpenrisiko og hva konsekvensene av bruk vil bli.

Logikken er at det kan oppfattes som et signal om at alliansen ikke står samlet dersom medlemslandene snakker åpent om at atomvåpen har uakseptable humanitære konsekvenser, sier Østern.

Hun mener det er en motsetning at statsministeren gratulerer Nihon Hidankyō med fredsprisen og framhever viktigheten av atomvåpentabuets, samtidig som Norge faktisk bidrar til å svekke det.

– Når Norge deltar i en øvelse som handler om å øve på å bruke atomvåpen, er vi med

– Atomvåpen er et absolu

↑ **KUPPEL:** I Hiroshima står atombombekuppelen igjen som et minnesmerke over atombombesprenningen over byen den 6. august 1945. Det var den eneste bygning som overlevde.

10. desember mottar den japanske grasrotbevegelsen av atombombeoverlevende, Nihon Hidankyō, Nobels fredspris i Oslo Rådhus. Nesten 80 år etter bombingene av Hiroshima og Nagasaki fortsetter de å heve sine stemmer og be om «Ingen atomkrig, ingen atomvåpen!».

SISSEL FANTOFT [tekst]

Nihon Hidankyō, som ble stiftet i 1956, har vært nevnt som fredspriskandidat flere ganger helt siden 1985.

– Vi har ikke vurdert denne muligheten de siste årene, derfor ble vi alle svært overrasket over kunngjøringen om at Nobels fredspris for 2024 skulle tildeles Nihon Hidankyō, forteller visegeneralsekretær Jiro Hamasumi.

ningen nær nullpunktet som sto igjen etter sprengningen.

– Da vi hørte komiteens begrunnelse, følte vi at de hadde en dyp forståelse av våre initiativer. Dette er en global anerkjennelse av kampanjen vår for å forhindre at flere mennesker blir ofre for atombomber.

Organisasjonens medlemmer kaller seg Hibakusha, som på japansk betyr «bombet mann».

– Fredsprisen markerer at Hibakusha-bevegelsen har fått sin posisjon i mennes-

FOTO: FRANCK ROBICHON / NTB

↑ **OVERLEVENDE:** Nihon Hidankyos visegeneralsekretær Toshiko Hamanaka, medformann Terumi Tanaka, visegeneralsekretær Masaka Wada og visegeneralsekretær Jiro Hamasumi på pressekonferansen dagen etter at Nihon Hidankyo vant Nobels fredspris for 2024.

kehetens historie. Vi håper at dette vil føre til økt interesse for avskaffelse av atomvåpen, samt framgang i ulike tiltak, inkludert et økt antall statsparter i traktaten om forbud mot atomvåpen [TPNW], sier han.

BRUDD PÅ FOLKERETTEN. Nihon Hidankyo har appellert både i Japan og internasjonalt for avskaffelse av atomvåpen, samt for statlig kompensasjon til atombombeoverlevende, som konkrete tiltak for å sikre at det ikke skapes flere atombombeofre.

– Verdens ledere bør forstå at bruken av atomvåpen er et brudd på folkeretten, at atombombingen fortsetter å forårsake skade på livene til Hibakusha fram til i dag, og at atomvåpen er et absolutt onde som mennesker ikke må tillate. De må anerkjenne at den eneste måten å virkelig eliminere trusselen om atomvåpen på er å avskaffe dem fullstendig, sier Jiro Hamasumi.

Nihon Hidankyo ber ledere om å:

- 1 Rette oppmerksomheten mot Hiroshima og Nagasaki, lytte til stemmene til Hibakusha, og informere sine innbyggere om realiteten av virkningene av atomkrig.
- 2 Umiddelbart slutte seg til traktaten som forbyr atomvåpen.
- 3 Umiddelbart avskaffe atomvåpen og atomkriksrelaterte anlegg i både egne og andre land.
- 4 Oppløse alle militære allianser som danner grunnlaget for atomvåpenkappløpet.

ALLIANSEN MED USA. Etter atombombingen i august 1945, protesterte den japanske regjeringen bare én gang til USA.

– Siden har regjeringen fortsatt å prioritere sin allianse med USA, slik at USA kan eie atomvåpen og beskytte Japan under «atomparaplyen». Den japanske regjeringen kaller traktaten om forbud mot atomvåpen det endelige målet, og «utgangspunktet» for å oppnå en atomvåpenfri verden, forteller Hamasumi.

Nihon Hidankyo fortsetter å oppfordre den japanske regjeringen til å signere og ratifisere TPNW.

– Det første trinnet er å delta som observatør i det tredje møtet av statsparter til TPNW i mars 2025, men dette er ennå ikke avklart, sier han.

– ATOMPARAPLYEN ER EN SOPPSKY. Atomstatene moderniserer og forbedrer sine atomarsenaler og rettfærdiggjør sin besittelse av atomvåpen med såkalt kjernefysisk avskrekking.

– Dette ble understreket på G7-toppmøtet i Hiroshima i 2023, og er totalt uakseptabelt for Hibakusha. Det samme gjelder atomdeling. Hibakusha vil ikke akseptere atomvåpen, selv om det sies å være av hensyn til «sikkerhet» eller «avskrekking». Å akseptere ideen om atomparaplyen er å anerkjenne atomvåpen som et nødvendig onde. Atomparaplyen er ikke annet enn en soppsky for Hibakusha. Vårt mål er at grusomhetene fra 1945 aldri skal gjentas, sier Hamasumi.

I dag finnes det 12.000 atomvåpen i verden og nesten 4.000 av dem er utplassert på missiler, ubåter og flybaser, klare til bruk.

– Disse kan skytes opp når som helst. 2025 blir et år av kritisk betydning på grunn av truslene om krig og bruk av atomvåpen. Vi håper å se flere land signere og ratifisere TPNW. Dette er ikke bare et problem for Hibakusha, hvis gjennomsnittsalder nå er 85, men for hele menneskeheten, understreker Jiro Hamasumi.

↑ **LEDELSEN:** Jiro Hamasumi er visegeneralsekretær i Nihon Hidankyo. FOTO: NIHON HIDANKYO

På jobb for **BARNAS FRAMTID**

Do Thi Thanh Nhan [37] i Norsk Folkehjelp Vietnam ønsker seg en trygg framtid for barna i landet – fritt for klasebomber. Hver morgen bretter hun opp ermene for å komme nærmere målet.

MORTEN ØDEGAARD [tekst og foto]

Det er tidlig morgen i byen Hue i Vietnam når Nhan setter seg bak rattet og kjører mot kontoret til Norsk Folkehjelp i utkanten av sentrum, mens mannen hennes leverer datteren i barnehagen. Som programleder i Norsk Folkehjelp Vietnam leder hun et team som informerer om, kartlegger, leter fram og destruerer gjenværende eksplosiver etter Vietnamkrigen.

Når Nhan ankommer kontoret klokka åtte, er teamet hennes allerede på plass. Snart skal de ut på jobb i felt, men først må gårsdagen gjennomgås og den nye dagen planlegges. Rydding av klasebomber kan være en farlig jobb, og det er viktig med en god gjennomgang før ryddeteamet drar ut. Ofte får de meldinger om at folk har funnet en granat eller en mistenkelig ball på et jorde eller i et skogholt, og alt må undersøkes.

RYDDER KLABOMBOMBER:

Da faren til Ngô Thiên Hằng ble drept av en klasebombe bestemte han og kona, Tran Thi My Lê, seg for å skifte jobber og i dag rydder de begge klasebomber for Norsk Folkehjelp i Quang Tri i Vietnam.

↑ **TIDLIG MORGEN:** Når Nhan ankommer kontoret klokken 08:00, er teamet hennes allerede på plass. Snart skal de ut og lete etter miner og gamle klasebomberester, men først må gårdsdagen gjennomgås, og den nye dagen planlegges.

Eksplisivene de finner i løpet av dagen, og som av sikkerhetsmessige grunner ikke kan flyttes, må destrueres på stedet. De som kan flyttes, tas med til Norsk Folkehjelps sprengningsfelt for destrusering. Der samles de opp og sprenges to ganger i måneden.

FOLK ER FORTSATT REDDE. I løpet av de 13 årene Nhan har jobbet i Norsk Folkehjelp, har hun møtt mange mødre som har mistet barna sine på grunn av ulykker med eksplosiver. En viktig del av jobben er å gi landsbyboere viktig informasjon om hva de skal gjøre hvis de finner mistenkelige gjenstander.

– Som mor forstår jeg hvor grusomt det er å miste et barn, og jeg kan kjenne på frykten mange lever med, sier Do Thi Thanh Nhan. – Jeg har også møtt mange barn som ikke tør å leke ute, fordi det er så mange farlige eksplosive rester etter krigen der de bor.

En av dem er tretten år gamle Nhung. Sammen med familien har hun bodd side om side med klasebomber hele livet i i landsbyen A Dot, midt i Vietnam. 50 år etter at Vietnamkrigen tok slutt, ligger det fortsatt igjen livsfarlige eksplosiver på skoleveier, jorder og i hager, der folk bor og ferdes.

– Jeg var redd før, og det var ofte jeg ikke turte å gå ut, sier Nhung, og forteller at hun verken fikk lov til å leke i hagen eller bli med bestefaren sin på jordene der han jobber.

Sjansen for å bli skadet av en klasebombe

på skoleveien er også stor: – For hvert eksplosiv vi fjerner på en lekeplass, fotballbane eller skolevei, er minst ett barn reddet, sier Nhan. – i 2015 hadde vi allerede ryddet 100 fotballbaner i området, likevel er det mange baner igjen som trenger både kartlegging og rydding.

STOR LETTELSE. Mange bønder er så redde for klasebomberestene at de ikke tør å bevege seg ut på åkrene sine. Derfor er det livsviktig å få sikret områdene slik at de kan gjenoppta arbeidet med å dyrke jord som i mange år har ligget brakk

Selv om det er store områder som ennå ikke er ryddet, og tusenvis av mennesker som lever i frykt for å utløse en eksplosjon der de ferdes, er det godt å vite at mange har fått en bedre hverdag og et tryggere liv.

Lettelsen er ofte stor når folk ser hvilke rester av klasebomber som blir gravd opp og fjernet. Noen har hatt et par i nærheten av der de bor, mens andre har levd med mange tett inn på livet. En av familiene hadde hele 50 eksplosiver i den lille hagen sin.

– Jeg kommer ofte tilbake til områdene etter at ryddingen er utført. Der møter jeg bønder som nå tør å jobbe på åkrene sine, og barn som endelig kan være ute og leke sammen med vennene sine, forteller Nhan.

FRA POSTVERKET TIL MINEFELTENE. Klokken ti en oktobermorgen i 2016 ringer telefonen

i avdelingen for logistikk i postvesenet i den vietnamesiske byen Hue. Når Ngô Thiên Hông besvarer anropet, forstår han at noe alvorlig har skjedd. Det er moren som ringer, og hun forteller faren har vært utsatt for en ulykke og ligger i koma. Da Hông ankommer sykehuset, er faren bevisstløs. Kort tid etter dør han av skadene.

– Hele familien var i sjokk, sier Hông, og forteller at både han og kona Tran Thi My Lê måtte ta seg av moren i ukene etter. Fortvilet over farens meningsløse død og morens bunnløse sorg, bestemmer Hông seg for å vie livet til å fjerne klasebomber i hjemlandet. Det tar ikke mange ukene før han slutter i postvesenet og begynner å jobbe for Norsk Folkehjelp.

De første månedene gjennomgår Hông en grundig opplæring. Etter hvert som han blir med ut i felt for å rydde klasebomber, merker han at jobben er utrolig meningsfull. Han gleder seg over å se lettelsen i ansiktene til menneskene som har bodd blant klasebomber, på de stedene som nå ryddes.

HÔNGS ENTUSIASME INSPIRERER. Kona My Le legger merke til hvor tilfreds Hông er etter hver arbeidsdag. Det inspirerer henne, og snaue to år etter har hun også bestemt seg: Nå vil hun også være med og rydde landet fritt for klasebomber.

– Jeg jobbet som økonomiansvarlig i et annet firma på den tiden, men inntekten var ustabil og jeg hadde liten tid til å være sammen med barna, forteller hun.

I 2018 begynner hun å jobbe for Norsk Folkehjelp i Quang Tri, i teamet som driver med tekniske undersøkelser og leter etter klaseammunisjon og andre eksplosiver. Selv om de jobbet i hvert sitt team, reiste de i begynnelsen sammen hjem. Etter hvert måtte Hông gå over til å overnatte nærmere kontoret i ukedagene, for å slippe den lange reiseveien. Hver fredag reiser han hjem til My Le og barna, og drar ikke tilbake på jobb før mandag morgen – ikke ulikt tilværelsen til en vanlig norsk ukependler.

– Men vi deler fortsatt dagene med hverandre over telefon, forteller Hông.

EN INNHOLDSRIK DAG ER OVER. Når arbeidsdagen er over og Do Thi Thanh Nhan kommer hjem, er klokka nærmere seks. Hun tar en etterlengtet dusj før hun starter med midt dagen.

↑ **TRYGG LEK:** Tretten år gamle Nhung har bodd sammen med familien sin, side om side med klasebomber, hele livet i landsbyen A Dot, midt i Vietnam. Norsk Folkehjelp har ryddet mange fotballbaner og lekeplasser i området, men enda er det mange igjen.

Det er viktig å ta seg god tid rundt bordet til å spise og snakke sammen om hvordan dagen har vært. For Nhan er det viktig å inkludere de andre i familien i dagens hendelser. Da får hun bearbeidet egne opplevelser, samtidig som hun minner datteren på å være forsiktig når hun ferdes på steder hun ikke kjenner godt. Etter middagen leker de litt, før Nhan hjelper datteren med leksene.

– Jeg ønsker meg et liv hvor datteren min, familien min og folk i Vietnam får et trygt sted å leve, sier Nhan, og stryker datteren sin over håret.

Snart skal alle i seng, og etter en god natts søvn starter en ny dag med viktige oppgaver.

→ **MIDDAG:** For Nhan er det viktig å inkludere de andre i familien i dagens hendelser. Da får hun bearbeidet egne opplevelser, samtidig som hun minner datteren på å være forsiktig når hun ferdes på steder hun ikke kjenner godt.

En stolt nordmann i sitt andre hjemland

Adem Seferagic ligger på bakken med en ivrig hund over seg. Han har akkurat møtt Hope, en belgisk fårehund på Norsk Folkehjelps globale minehundsenter (GTC) i hovedstaden Sarajevo i Bosnia-Hercegovina.

HÅKON ØDEGAARD [tekst og foto]

– Nå er jeg en stolt nordmann i mitt andre hjemland, tenker Adem. Møtet med minehunden Hope har brakt fram minner fra hans egen barndom og oppvekst i Bosnia-Hercegovina under krigen på Balkan.

Vi er i Sarajevo våren 2024, og Adem har reist hit sammen med andre fra norske bedrifter som støtter opp under Norsk Folkehjelps minearbeid i Ukraina og i andre land. Det bidrar til å få livsfarlige bomber opp fra bakken, så de ikke ligger der som drapsvapen i titalls år etter at krigen er over.

Norsk Folkehjelps senter for minehunder feirer i år 20 år med avl og trening av minehunder. Det feires med å flytte hele skolen nærmere sentrum og til nyere og mer effektive lokaliteter.

For å få støtte til driften av senteret og utdanning av minehundene, har Norsk Folkehjelp etablert en ordning der bedrifter støtter – eller «ansetter» – sin egen hund, og det var i den forbindelsen Jæren Sparebanks representant Adem var med på turen.

FAREN HARDT SKADD. Når Adem forteller hvordan han selv opplevde at han som barn lå og lyttet etter fly og bomber, og hvordan disse minnene dukker opp igjen på turen, blir det stille rundt bordet fra de andre delta-

kerne. De forstår at dette er spesielt for Adem.

Adem forteller også hvordan han endte opp i Norge.

– Etter en stor offensiv i krigen frigjorde Kroatia området der vi bodde, og den bosniske hæren overtok. Det gjorde det mulig å krysse grensen. Far, som var hardt skadd, ble sendt på sykehus i Kroatia. På grunn av skadene ble han godkjent som FN-flyktning og sendt til Norge alene. Familien skulle komme etter.

REISEN TIL KALDE NORGE. En dag måtte Adem, som da var ti år, og hans søster på ni ta et hjerteskjærende farvel med besteforeldre, annen nær familie og venner for å ta fatt på den lange reisen til kalde Norge. De ankom Flesland midt på natta, og en minibuss fraktet dem til asylmottaket i Kinsarvik.

– Jeg husker at jeg våknet opp og så rett inn i en fjellvegg, forteller Adem. – Jeg tenkte mitt, men på andre siden så jeg Hardangerfjorden som lå der og blinket. Nå anser jeg Kinsarvik som mitt andre fødested. I vår konfirmerte min datter seg i rogalandsbunad, og hadde jeg hatt bunad selv, hadde jeg båret hardangerbunaden med stolthet.

Adem opplevde at alle i Norge tok dem vel imot, men trekker spesielt fram lokalsamfunnet i Kinsarvik.

– Folk der ga oss tilbake troen på menneskeheten og på godheten blant menneskene. Det endret både meg og mine foreldre, sier han.

EN BANK MED SOLIDARISKE TRADISJONER. Så hvordan endte Jæren Sparebank opp med en egen minehund? Administrerende direktør Geir Magne Tjåland fikk noe å tenke på da Norsk Folkehjelp kontaktet ham med et spesielt tilbud. Kunne banken tenke seg å «ansette» en minehund?

Tjåland tok det opp med styret, som sa ja. Jæren Sparebank er en bank med lokale røtter og med gode solidariske tradisjoner. De

hadde lyst til å ta samfunnsansvar, spesielt i lys av krigen i Ukraina og det Europa nå står overfor. Så henvendelsen om noe så konkret som å støtte en minehund, passet godt inn.

Banken gjennomførte en navnekonkurranse blant de ansatte, og ett av flere forslag på navn til bankens egen hund var Banka, som Adem mente også fungerte på bosnisk. Men de ansatte stemte for navnet Hope, og dermed fikk en liten belgisk fårehund nytt navn, registrert i det bosniske hunderegisteret, og de ansatte i Jæren Sparebank en ny «kollega».

STOR BETYDNING FOR STABEN. Adem Seferagic kan fortelle at Hope er et populært samtaleemne på personalmøter, og at de bygger eierskap via møter på Teams med alle ansatte.

– Jeg deler oppdateringer om Hope som kommer jevnlig fra Norsk Folkehjelp med alle ansatte. Vi har infoskjermer i alle bankens filialer der vi viser hundens framgang i treningen. Vi presenterer også Hope med tekst og bilder i våre sosiale mediekkanaler.

For de ansatte har hunden fått stor betydning.

– Hver gang det kommer en oppdatering, blir Hope temaet i lunsjen og i samtalen rundt bordet en stund framover, og akkurat det synes jeg er utrolig kjekt. Det varmer når jeg hører hvor positive og stolte folk er over det de er med på.

Under oppholdet i Sarajevo ble Adem også imponert over profesjonaliteten blant de ansatte ved minehundsenteret.

– Jeg er aktiv friluftslivsmann og jeg kjenner godt til Norsk Folkehjelps redningstjeneste, her lokalt, fra før av. Og nå fikk jeg også se den internasjonale delen. Bare det å lese logoen på engelsk, syntes jeg var veldig, veldig sterkt – Norwegian Peoples' Aid. Da skjønner du at her er det faktisk folk som har et ønske om å hjelpe.

↑ **FLYKTET:** Adem Seferagic flyktet til Norge fra Bosnia-Hercegovina som barn. Nå er han tilbake i Sarajevo for å hilse på Jæren Sparebanks adopterte minehund, Hope.

Folkets miljøkonferanse

HELLE BERGGRAV HANSEN (tekst)

Da dei rundt 200 landa på FNs klimatoppmøte i Aserbajdsjan i slutten av november vart einige om ein ny klimaavtale, innebar det ikkje noko stort løft for verdas fattige land. 300 milliardar dollar i overføring frå rike land for å setje i verk tiltak mot global oppvarming, er ein firedel av det som i utgangspunktet var kravet frå utviklingslanda. Da var resultatata frå COP16 – også kalla folkets miljøkonferanse – meir opplyftande.

Den 16. konferansen for partane til FNs konvensjon om biologisk mangfald [COP16] fann stad i Cali i Colombia frå i høst. Her møttest representantar for regjeringar, selskap og organisasjonar, inkludert Norsk Folkehjelps samarbeidspartnarar, for å fremme globale mål for biologisk mangfald.

Sjølv om deltakinga i avgjerdsprosessane er avgrensa, blir COP16 sett på som «Folkets COP».

VIKTIGE RESULTAT. For Norsk Folkehjelps partnarar var eitt viktig resultat frå COP16 anerkjenninga av at menneske av afrikansk avstamming er sentrale aktørar i bevaring av naturen – ei anerkjening urfolk fekk for

fleire år sidan. Eit anna var at National Agrarian Coordinator/ Consejo Nacional de Acreditación [CNA] deltok i den colombianske regjeringsdelegasjonen. CNA representerer 48 småbrukarorganisasjonar og arbeider for rettane til bøndene i landet, inkludert jordbruksreformer og matsuverenitet.

I løpet av COP16 kunngjorde den colombianske regjeringa etableringa av fire nye bondereservat [Zonas de Reserva Campesina – ZRC]. ANZORC [National Association of Peasant Reserve Zones/Asociación Nacional de Zonas de Reserva Campesina] representerer 900 000 medlemmer organisert i 60 bondeorganisasjonar i allereie etablerte bondereservat og i område som er undervegs til å bli det. Det er no totalt 15 godkjende bondereservat i Colombia.

PCN representerer 120 afrocolombianske organisasjonar som forsvarer sine landområde og fremmer gjennomføringa av lov 70 [1993], som anerkjenner afrocolombianarar som ein egen etnisk gruppe med territoriale rettar. Visepresident Francia Marquez, som er ein del av PCN, deltok på toppmøtet. Under avslutninga fekk åtte afrocolombianske bygder fellesskøyte på totalt 2231 hektar land.

LYS OPP I MØRKET MED KVALITETSLYKTER FRA FENIX

HÅNDLYKTER // HODELYKTER // SYKKELLYKTER // CAMPINGLYKTER

LYKTER TIL SØK OG REDNING

Kraftig og kompakt lykt med bred stråle. Hele 10.000 lumen!

LR35R

- 10.000 lumen
- 500m maks rekkevidde

Terningkast 6
Jeger 1/2022

VEIL. PRIS

kr 2.850,-

Superkraftig hodelykt med separat batteriboks og hele 4000 lumen!

HP35R

- 4000 lumen
- 450m maks rekkevidde

Terningkast 6
Jeger 1/2022

VEIL. PRIS

kr 3.300,-

Tilgjengelig i to versjoner

Spesialpriser til Norsk Folkehjelp lokallag. **KONTAKT OSS!**

TERMISK TEKNOLOGI

Termiske kikkerter fra Pulsar

– Perfekt til søk og redning!

REKKEVIDDE 1300 M

TELOS XQ35

Veil. pris fra 21.000,-

REKKEVIDDE 2300 M

TELOS XG50

Veil. pris fra 32.000,-

REKKEVIDDE 1800 M

TELOS XP50

Veil. pris fra 36.500,-

REKKEVIDDE 2300 M

TELOS XL50

Veil. pris fra 51.000,-

Spesialpriser til Norsk Folkehjelp lokallag **KONTAKT OSS!**

Pulsar egenskaper

- Hurtigstart, bilde innen 3-4 sekunder
- WiFi og video på alle enheter
- Temperaturtoleranse -25 til +40/50
- Utskiftbare ladbare batterier
- Vannett IPX7
- Norsk meny på alle enheter

@PulsarVisionNorway

@pulsar.vision.norway

pulsarvision.no

PulsarVision

TENO ASTRO

Teno Astro AS
Industriveien 8b
6517 Kristiansund N

Tlf.: 71 56 57 10
post@tenoastro.no
www.tenoastro.no

SPESIALPRISER TIL NORSK FOLKEHJELP LOKALLAG. KONTAKT OSS!

LO Norge

Et godt arbeidsmiljø
og topp sikkerhet
– to sider av samme sak

 Norsk Lokomotivførerforbund

Norsk Nærings- og
Nytelsesmiddelarbeiderforbund

Arbeiderbevegelsens
Arbeidsgiverforening

Norsk
Jernbaneforbund

Skolenes landsforbund
Skuvllaid riikkalihttu | Skoleforbundet i LO

bāma

LO Media

ANNONSER

Norsk Folkehjelp takker for støtten fra lokale klubber og foreninger

Fellesforbundet

Avd. 57 Nord Rogaland

Fellesforbundet

Avd. 5

Avd. 3
Møre og Romsdal

Fellesforbundet

Avd. 23 Raufoss J & M – www.ff23.no

Fellesforbundet

Marinestasjonen

Fellesforbundet

Avd. 19 Sogn & Fjordane Fagforening

Fellesforbundet

Avd. 25 Stavanger

Norsk
Tjenestemannslag

Norsk Medisinaldepot

Fellesforbundet

Avd. 26 Østfold Fagforening

Fellesforbundet

Oslo Grafiske Fagforening

Norsk
Tjenestemannslag

Mattilsynet

Fellesforbundet

Avd. 53 Nordre Nordland og Sør-Troms

Fellesforbundet

Avd. 43 Øvre Buskerud Fagforening

Avd. 91 Bodø

Fellesforbundet

Avd. 108 Innherred Fagforening

FAGFORBUNDET

Frogn

Avd. 15 Innlandet

Fellesforbundet

Avd. 185 Flyarbeidernes Forening

Avd. 21 Fredrikstad

Fellesforbundet

Avd. 29 Søre Sunnmøre

Avd. 40 Kristiansund

Fellesforbundet

Avd. 747 Unionen Fagforening

Fellesforbundet

Avd. 75 Halden Fagforening

ELog IT

Hordaland/Sogn og Fjordane

Elektroarbeidernes Fagforening

Norsk Folkehjelp takker sine hovedsamarbeidspartnere

– fellesskap i hverdagen

OM NORSK FOLKEHJELP

Norsk Folkehjelp er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Vi jobber med internasjonalt utviklingsarbeid, humanitær mine-rydding, sanitet og redningstjeneste, integrering og asyl. Norsk Folkehjelp har mer enn 15 000 medlemmer i Norge og 2200 ansatte i over 40 land.

OM APPELL

Appell er et fagblad for Norsk Folkehjelps medlemmer, ansatte, samarbeidspartnere og støttespillere. Formålet med Appell er å formidle Norsk Folkehjelps synspunkter og bidra til intern og eksternt debatt omkring de standpunkt organisasjonen tar. Appell skal ha en fri og kritisk dekning av Norsk Folkehjelps aktiviteter nasjonalt og internasjonalt og etterstrebe å gi et realistisk bilde av resultatene av Norsk Folkehjelps arbeid og ressursinnsats.

HER FINNER DU OSS:

Norsk Folkehjelps regionkontorer nåes på tlf.: 22 03 77 00

REGION NORD

Postboks 6166,
9291 TROMSØ
regionkontoret.nord@npaid.org

REGION MIDT-NORGE

Olav Tryggvasonsgate 5,
7011 Trondheim
regionkontoret.midt@npaid.org

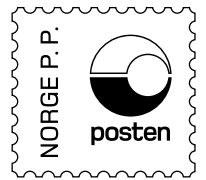
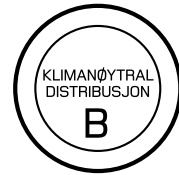
REGION VEST

Lars Hillesgt. 19, 3. etg, 5008 BERGEN
regionkontoret.vest@npaid.org

REGION ØST OG KURSKONTORET

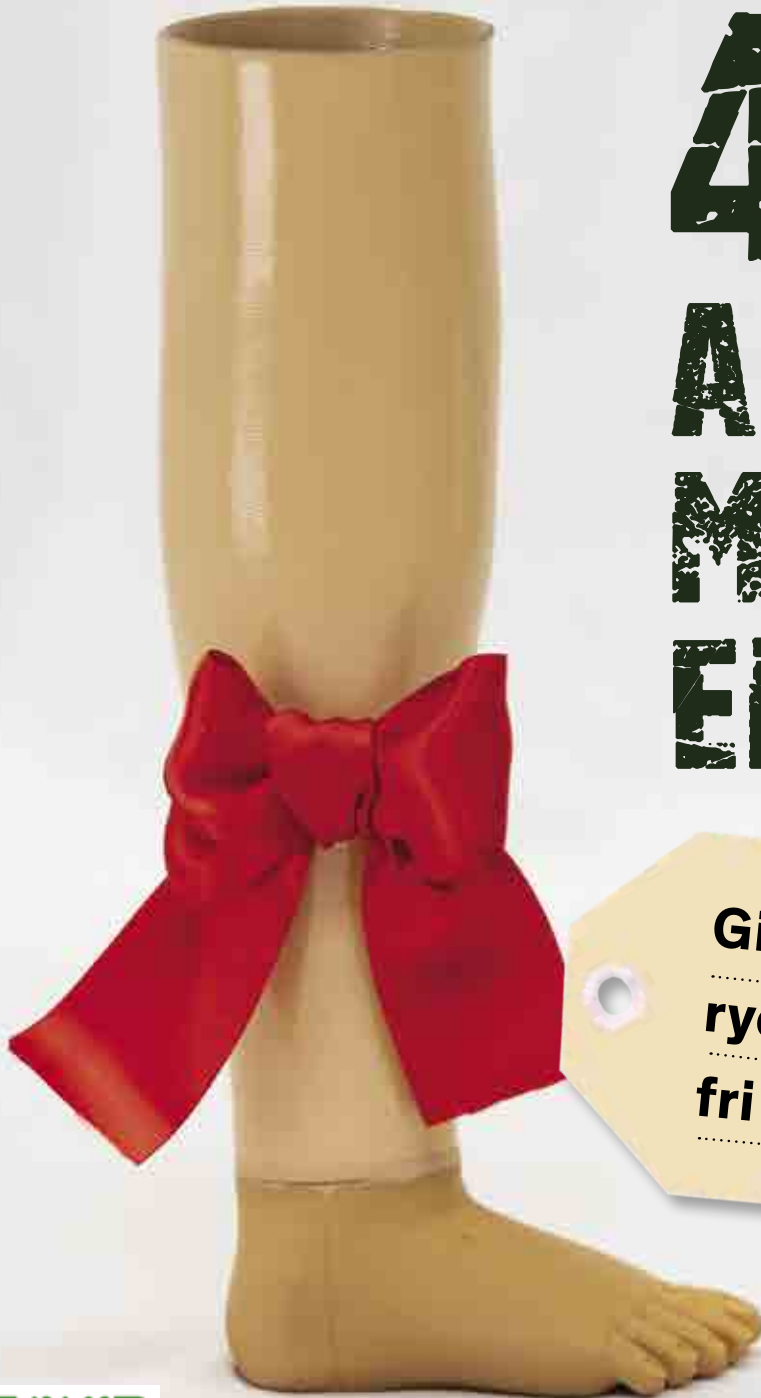
Besøksadresse: Folkets Hus, Hunndalen
Postadresse: Pb 611, 2809 GJØVIK
regionkontoret.ost@npaid.org
kurs@npaid.org

Returadresse:
Norsk Folkehjelp
Postboks 8844, Youngstorget
0028 OSLO

Norsk Folkehjelp

40 % AV ALLE MINE OFRE ER BARN

**Gi en julegave som
rydder skoleveier
fri for miner**

**200
kroner rydder
10 meter**

Vipps til 8100 eller kjøp din julegave på symbolskegaver.no